

G
M
B
E
R
6

ROMAN

No

4

P. Marla Paps.
Ungari Iuduskuninganna.

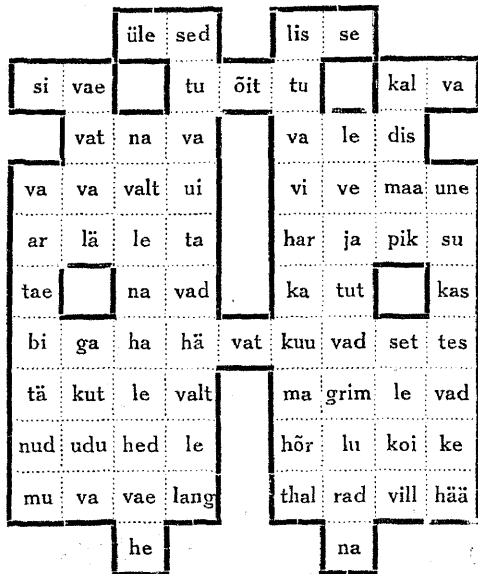
KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1930.A. IX. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti.

Mõistatus

Nr. 4 (190).

Seadnud E. Gutmann.

Missugune Vill. Grünthali luuletus on siin peidus?

Lahendada ratsamehekõnnaku abil.

Lahendus ilmub „Romaan“ Nr. 8 (194).

Mõistatuse lahendus

Nr. 24 (186).

Imestamisväärt odavasti, kergesti ja **puhtaks** pesete oma pesu pesupulbriga

LUMIWALG

ühes sellega pikendate ka **pesu wastupidavust**, samuti **söögi- ja kööginõud** ning **mustad ja raswased käed saavad** imestamisväärt **kergesti puhtaks**.
Nõudke igal pool. **Pealadu:** Tallinn, Suur Pärnu maantee, nr. 48.

„Romaan“ tellimishinnad: 12 kuud 7.50; 6 k. 4.00; 3 k. 2.25; 2 k. 1.60.

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: Arnold Liiv: Sa oled kui laps meile armas! — H. Courths-Mahler: Sa oled mu südame suvi. — Olaf Aslagsson: Metshobune. — A. G. Albrecht: Punanahad miljonäridena. — Käthe Schoenlank: Brillantnöel. — Selma Lagerlöf: Must koer. — Jahnis Jeserin: Ahv. — P. Grünfeldt: Üksindus. — Jean Lanion: Raske operatsioon. — Jakob Liiv: Võõrsilkäik. — Oleg Berting: Vari stigavikust.

Nr. 4 (190)

Veebruar 1930

IX. aastakäik.

Sa oled kui laps meile kallis!

(Mõtteid iseseisvuse 12. aastapäeval).

Arnold Liiv.

Juba siis, kui laulsid ärkamisaja laulikud ja ja värisies Koidula neitsilik rind, võttes suhu, püha kodumaa, su nime, või jalutas Taara tammikus tõsine, vaikiv lauluisa peale rahutut mureööd hommiku koidukullas — tõstis käe ning nägi kaugelt kodu kasvamas . . . siis kusagilt hõljus su imelik kuhu luulena meie hingele — Vaba Eesti — meie rõõmude ja valude laps! . . .

Sa olid kui lapse hing, kes aimamatult nõuab endale eluõigust neil ööl, mil ärkab armastus kahe inimlapse hinges esimesil hetkeil, süütu, õrn ja abras . . .

Õiekuu öödel ja süngetes stigistormides, lumistes mägedes ja õitsvates orgudes — ikka ning alati kihutab meid metsik, kõike-lubav, õnnestav iha — tulipunktiks on uus elu . . .

Nii loomasid sa ja loitsid, kodumaa armastus, meie üksikute prohvetite ja rahva-juhtide hinges nende nutus, naerus, kannatustes ning vallatustes, kuni täis sai raske aeg ja värisiesid vanade ideaalide ja jumalate altarid, varises kokku kuulsamaid riike . . . Siis, külmal ööl, tähtede ja lumikristalliliste amplitte valgel sündisid sina — meie kauaigatsetud Vaba-Eesti.

Leides sind sündides väikse ja armetu — hõõrusime imestades endi sõdadest ja revo-

lutsiooni möllust suitsunud silmi, ning naeratasime, silmad pisarates . . .

Olime kui ema, kes äsja sünnitanud mineviku õudustest tulles oleviku valude lähel oma esimese poja ja nüüd naeratab läbi kannatuspisarate, vaadates esmakordselt poja väikestesse silmadesse, endal tume hirm hinges lapse tuleviku pärast . . .

Ja siis tulid unetud valveööd su halli juures. Sind, meie lemmik, tuli kaitsta Sarmaatia legendiku huntide ja lääne raudkiiverlaste eest. Sind kaitstes veetsime päevi kaevikutes ja lamasime näljaste huntidena külmanud lumiväljadel, soodel ja metsades, ning valasime verd, ajades juttu undavate, raksuvate surmakäskjalgadega . . .

Sinu pärast on olnud kannatusi leegion. Kuid meie oleme jõudnud sind, oh Vaba-Eesti, ära hoida neist õnnetusist, millistesse on hukkunud nii mõnigi revolutsiooni keerises sündinud Euroopa rahvaste pere vaba laps! Kui sa esimesil aastail lapsena roomasid, valvasime armsa emana, seni kui sind märkama hakkasid vanad ja vägevad rahvad. Need olid ilusad, kuid ühtlasi õudsed aastad sinu lapsepõlves. Vaestel on ju raske last kasvatada!

On saabunud su kooli- ja noorpõlve aastad. Ees seisab sul, noor Vaba-Eesti, ma-

janduse ning oma rahvuskulturi loomine. . .

Kuid kooliraha, oh seda tuleb tihti maksta majandusliste väärsummade puhul, ja see on raske, sest meie, vanem põlv, oline ja vaesed. . .

Sa oled luu meie luist ja liha meie lihast. Sa oled meie tuleviku lootus, kellele

pühendame oma mõtted, teod, ootused ja lootused. Sinuga on elu, sinuta orjus ja surm!

Sa oled kui laps meile, kallis, seda tuneme eriti su sünnipäeval, mil seisad priske poisikesena sini-must-valge lipu ehtes. . .

Küünlakuul, 1930. a.

Sa oled mu südame suvi. . .

Saksa kirjaniku **H. Courths-Mahler'i** romaan.

4

Hardy võttis Mia ümber kinni.

„Minu armas Mia, sa pead mulle aga tingimata luba andma, et ma valitsejale Heinemannile, keda mulle on nimetatud kui vastutavat esitajat Hoheneckis, kelle poole ma igal puhul võin pöörduda, meie väikese saladuse teada annan. Igal juhul on see parem, siis pole meil mingisugust pahandust karta.“

Mia naeris.

„Noh ilus, mu armas, kui see sinu rahule vajalik on, siis teata temale seda. Aga enne nõua talt ausõna, ei keegi teine meie saladust teada ei saa.“

Kui Brigitte näid kleitidega nende juure tuli, ütles Mia temale:

„Palun kõlista teenrile, ja kui ta ilmub, siis ütle temale, et ta valitseja härra Heinemanni kohe minu juure palub.“

Brigitte noogutas naeratades:

„Sünnib kohe!“

„Hea küll — aga enne ütle mulle kord, kelle juure härra valitseja peab tulema?“ ütles Mia kelmikalt.

Brigitte tegi kavala näo.

„Härra valitseja peab tulema preili von Roseni juure.“

Mia patsutas talle rahulolles õlale:

„Tõsi, vanakene! Ja kes olen mina siin lossis?“

„Preili Hardy von Rosen.“

„Oige. Ja kes on see noor daam?“ küsis Mia Hardyle osutades.

„See on preili Mia von Speyer.“

Mia suudles eite põsele.

„Tubli, Brigitte, selle tegid hästi. Ja näid ära seda ka iial unusta, enne kui me jälle enesteks muutume.“

„Vististi mitte.“

Mia tantsis Brigitttega taas ringi.

„Nii, vanakene, ütle mulle näid lahku-
miseks veel midagi armast.“

„Sina ülemealik, selline võllanali meeldib sulle alati,“ ütles Brigitte tasa ja õrnasti.

Mia noogutas lõbuga.

„Kangesti meeldib, mu vanake. Pean poole lossi, mis nüüd minule kuulub, pea peale, pööрма. Varsti märgatakse siingi, et olen ülemealik Mia von Speyer ja mitte Hardy von Rosen, seda ei pea keegi teada saama, ja nüüd tee seda, mis sind kästi!“

Brigitte tegi seda, ja juba mõni minut hiljem seisis valitseja noorte daamide ees.

„Mis te käsitate, armuline preili?“ küsis ta Mialt, kes enese enne naerdes oli Hardy von Rosenina esitlenud.

„Mina õieti ei taha teilt midagi, härra valitseja, vaid seda tahab minu täditütar, see arg, noor daam. Sest tema kardab nimelt teie uhkeid vurrusid.“

Valitseja naeris.

„On need siis nii kardetavad, armuline preili?“

Mia noogutas, ja tuhat naljatonti naerisid ta silmis ja näol.

„Kui inimene nii kartlik on kui minu täditütar, jah. Temaga küll ei saa hobuseid varastada,“ ütles ta ülemealikult.

Jälle naeris valitseja.

„Ei suuda arvata, et teil see kavatsus oleks, armuline preili.“

„Kes teab! Aga igatahes peate teie selle varguse juures meie mestimees olema, härra valitseja. Ja parem on, kui ma läbirääkimisi jatkan. Sellepärast palun, andke mulle oma ausõna, et teie seda saladust hoiate ja mitte valja ei lobise, mis ma teile nüüd avaldan. Võiksin teid ju lasta hirmsat vannet vanduda, aga teie näete selline välja, nagu oleks teie sõna enam väärt kui kõige kangem vanne. Eks ole nii?“

Heinemann tundis lõbu ülemealikust Hardy von Rosenist, kelleks ta Miati ar-

vas. Aga tema ei olnud kangekaelne ja sellepärast polnud ka raske temalt ausõna saada, et ta nende saladust kellelegi ei avalda. Ja siin tegi ta seda koguni ilma tingimusteta, kuna ta ju ei uskunudki, et temale mõni raske saladus avaldatakse.

Kui see sündinud, jatkas Mia:

„Nii siis kuulge. Meil on kavatsus toime panna väikest maskeraadi heategevaks otsarabeks. Mina pole mitte Hardy von Rosen, vaid olen ta täditütar Mia von Speyer. Seal see kartlik noor daam kardab kangesti krahv Günter Nordaud, kes ju vähemalt sada aastat tema vaenlane on. Ta ei julenud enne siia tulla, kuni ma talle lubasin kaitsjaks hakata. Ja igal juhul tahab ta temale esiti tundmatuna esineda, seni kui kõik vaenlus minu vastu on puruks põrganud. Minul on nimelt hästi enam julgust ja ma astun vaenlasele kui vale preili von Rosen julgusti vastu. Kas olete mind mõistnud?“

Valitseja oleks peaaegu valjusti naerma plahvatanud. Ja kuna ta sellest pidi hoiduma, siis läks ta näost kohutavalt punaseks ja päästis enda kõhahoo varju. Kui see võidetud, siis ütles ta lõbusasti säraval pilgul:

„Mõistsin, armuline preili, ja kui preili von Rosen seda soovib ning vastutuse krahv Günter Nordau ees enese peale võtab, siis on see mulle üks kõik, missuguse nime all ta siin viibib. Peaasi ainult, et ta testamendi määrustest täpselt kinni peab.“

Nüüd sai ka Hardy julgust.

„Need täidetakse, härra valitseja, sest ma saan oma täditütrelt seltsis krahv Günteriga alati koos olema. Muidugi vastutan ma selle eest, mis teilt soovin. Sellepärast palun Teid mind nüüd esitsa Mia von Speyeriks pidada ja minu täditütart Hardy von Roseniks. Muidugi ainult teiste juuresolekul.“

Valitseja kummardas kõige viisakamalt.

„Kuidas käsitate. Muidu ei tarvitse teie krahv Nordaud mitte karta. Tema ei ole teie vastu põrmugi vaenulik, vaid on väga sõbralikkude tunnetega. Seda kuulsin ma tema oma suust.“

„Seda parem, härra valitseja. Ma tänan teid selle teate ja teie lahke vastutuleku eest meie soovidele.“

Heinemann lahkus daamide juurest.

„Nüüd olen aga uudishimulik, kuidas see maskeraad mõlemal pool lõpeb. Niipalju on kindel, kumbki pool pole teisele vaenuulik. Ja see on esitsa peaasi. Lasen asjad nii minna, kuidas nad lähevad, ja astun ainult siis vahele, kui see näib olevat tarvilik,“ muigas ta oma ette.

Pool tundi hiljem läksid härrad keskehituses peituvasse erapooletusse saali. Nad olid ilmunud täpselt, kuid daamid laskid endid oodata. Vaikides vaatasid sõbrad kallilt ilustatud saalis oma ümber. Sel oli Ludvig XIV. stiil. Kõrge marmorkamina kahel pool kõrval rippus kaks kallist gobelääni.

„Siia vanasse lossi näib koondatud olevat hulk huvitavaid ja kalleid väärtasju, Günter. Pean tunnistama, et ma nende uurimise ja vaatlemise peale tahan põhjalikku rõhku panna, sest et see mulle rõõmu teeb.“

Günter silmitses sõpra naeratades.

„Mulle näib see kõik olevat kui muinasjutt.“

„Jah, muinasjutt, milles üks väene kuningapoeg ootamatult suured varandused pärib.“

„Nii umbes, ainult ilus kuningatütar puudub veel. Kui ainult teaksin, kus ta viibib. Pean ta tingimata leidma!“

„On vaevalt mõeldav, et sa oma südame oled kaotanud neiuale, kellega sa veel sõnagi pole vahetanud. Vististi oled sa vahepeal teadvusele jõudnud, et see neiu sulle on kättesaamatu.“

„Seda küll. Kuni mul võimalus puudus teda võita, pidin oma tunded maha suruma, nüüd aga ei taha midagi tegemata jätta, et ta leiaksin ja ta südame võidaksin. Kui ma reisiksin Berliini ja jälgiksin teda sanatooriumis, kus krahvinna Herdern suri. Ometi ei taha ma siingi käsi stille panna. Kavatsen ajalehtedesse asetada kuulutust pealkirjaga „Nizza — lillepidu.“ Võib olla, et see tagajärgi annab.“

„Arvad, et see neiu ennast siis teatab?“

„Ei tea, aga katset tahan ma ometi teha.“

„Noh tee, mida pead tegema. Aga sul pole ühelgi juhusel õigust nii kurba nägu teha, sest sa oled siin Norbert von Halldorf ja pead minu nimele lõbusa oleku läbi au tegema.“

Günter pidi naerma.

„Ole muretu. Küll sa oled minuga rahul.“

„Kuule! Tullakse! Nii siis, härra von Halldorf, palun õige lahke nägu teha!“

Sanal hetkel avas teener ukse, ja esimesena ilmus Mia von Speyer, kelle põseaugukesed äraandlikult tuikasid, kuigi ta püüdis väga tõsist nägu teha!“

Härrad vaatlesid kõige pealt teda ja ei pannud tema kannul tulevat Hardyt tähelegi.

Norbert silmitses Mia hurmavat nagu nähtava heameelega. Ta leidis sel hetkel, et mõte Günteriga siia tulla, üliväga õnnelik oli olnud.

Krahv Günter aga pööras oma silmad, kuna Norbert ainult Miast silmitses, nüüd ka teisele noorele daamile, kes, pelglikult silmad maas, ukse kõrval seisis. Ja rõõmus võpatas hoovas temast läbi. Tema ees seisis ta igatsetud neiu, ta ilus tundmatu Niz-zast.

Kuua ta suure vaevaga mõtteid kogus, ütles Norbert Miale esimesed sõnad, ilma tähelepanu pööramata Günterile ja Hardyle, „Lubage, mu armuline preili, et me endid tutvustame. Minu sõber Norbert von Halldorf — mina olen krahv Günter Nordau. Olge nii lahke ja lahendage mulle mõistatus, kas mul au on preili von Rosenit enese ees näha?“

Mia ülemeelikud silmad välgatasid ja vabameelselt andis ta temale kätt.

„Lubage, sugulane Günter, teid sugulase-na tervitada, kuigi meie sugulus nii ütelda õige kauge on. Aga millisel kraadil oleme ikkagi sugulased. Mina olen Hardy von Rosen.“

Nõiutud neiu veetlevuset, kahinas Norbert neiu käest kinni ja tõstis selle oma huulte.

„Mul on rõõm teiega tutvust sobitada, armuline täditütar.“

Mia silmitses teda kelmikalt.

„Jumalale tänu, teie ei näi sugugi vaenulik olevat. Igaks juhuks võtsin ma oma sugulase, Mia von Speyeri, seltsiks kaasa, kuna ma ju ei võinud teada, kas teie, härra onupoeg, mulle vaenulik olete ja minuga üldse räägite. Ja kuna me iga päev kolm tundi üksteise seltsis peame veetma, siis oleks sest ometi saanud õige vaikne lugu.“

Norbertigi näos tuikas ülemeelikus.

„Mul on suur rõõm, armuline täditütar, et teie meie traditsioonilisele vaenulikkusele sama rahulikult vaatate kui mina. Ma suudlen tänulikult teie kätt nende lahkete sõnade eest.“

Ja jälle tõstis ta tema käe oma huulte.

Mia naeratas talle vastu.

„Ei tea, kas tohin teie tänu vastu võtta, onupoeg, sest enesestmõistetav paistab mulle, et meil põhjust pole üksteise vastu vaenulik olla. Aga ma hoiatan teid enese eest. Mina pole nii kergesti läbinähtav, kui te ehk arvate, ja kes teab, millised salakavatsused mul veel teie vastu on.“

„Neid ma ei karda. Meie, inimesed, oleme üksteise vastu harva avalikud.“

„Õige, härra onupoeg. Ja eriti meie, naised, oleme meeste arvates enamasti head näitlejannad, aga ehk õpime oma ühise vangipõlve jooksul, millele oleme mõistetud, üksteist paremini tundma.“

„Pea sõna „mõistetud“ vastu protesteerima. See „vangipõlv“ paistab mulle olevat õnn, sestsaadik kui mul rõõm on teid näha.“

Mia silmad loitsid.

„Oi, härra onupoeg,“ mõtles ta eneses, „Teie näikse ju täiel arvul sihipoole purjetavat. Kahju; olete nii huvitav ja armas inimene. Teile võiks otse hea olla, kui vaja ei oleks mõelda, et teie armastuseväärilikku vaid isikule on juhitud. Ilma-aegne vaev. Teie raiskate seda valeaadressil asjatumat.“

Valjusti ütles ta aga kelmikalt:

„Oodake ära, kas see õnn on, härra onupoeg. Paiste petab tihti.“

Krahv Günter oli vaheajal ärevalt Hardyle vahitud, nagu oleks ta näinud ilmutust. Ta silmad viibisid neiu näol ja viimaks tõstis neiu pilgu, nagu oleks teda sisemine tung seda tegema kihutanud. Ja nüüd nägi ta meest, kelle järele ta noor hing unes ja ilmsi igatsenud. Hingetult vaatasid nad üksteisele silma ja kahvatasid pealetungivate tunnete raskuse all. Ja äkki astus krahv Günter oma ilusa tundmatu juure ja ütles talle ärevalt silma vaadates kähiseva häälega:

„Mu armuline preili, see on aruldane ja ja minule väga rõõmustav kohtamine. Kas mäletate veel mind?“

Hardy hingas rahutult ja vaatas pelglikult noore mehe silmadesse. Aga ta pidi tõtt ütlema.

„Jah — mäletan — Nizzas nägime üksteist eemalt.“

Krahv Günter noogutas.

„Eemalt küll, aga see nägemine on mulle unustamatu, mu armuline preili. Mul polnud paraku võimalik teie nime teada saada ja ma kuulsin vaid, et krahvinna Herdorni seltsis reisisite.“

Punastades noogutas Hardy.

„Olin tol ajal tema seltsineiu. Tema on vaheajal surnud ja mina asusin siis oma täditütre juure elama.“

Saades tähelepanelikuks, oli nüüd Norbertki sõbra ilusa tundmatu neiu ära tunnud. Paljuütleva kõrvalpilguga Günterile ütles ta Hardyle naeratades:

„Armuline preili, lubage, et minagi oma mõõduvat nägemisetutvust teiega uuendan. Nägin teid Nizzas hotelliterrassil, kui ma seal oma sõbra — Halldorfiga istusin.“

Hämmastusega vaatas Mia ühelt teisele.
„Oo — härrased tunnevad üksteist juba varemast ajast?“

„Ainult pealiskaudselt, nägemise järele,“ vastas Hardy ruttu.

Mia silmad löid särama. Hardy punastus tittles temale palju. Ja tark nagu ta oli, aimas ta, et härra von Halldorf selle loo kangelasan oli, mida Hardy oli talitnud jutustada ja ometi kunagi ei olnud jutustanud. Samuti ei jäänud temale nägemata, millist ärevust mõlemad noored tundsid.

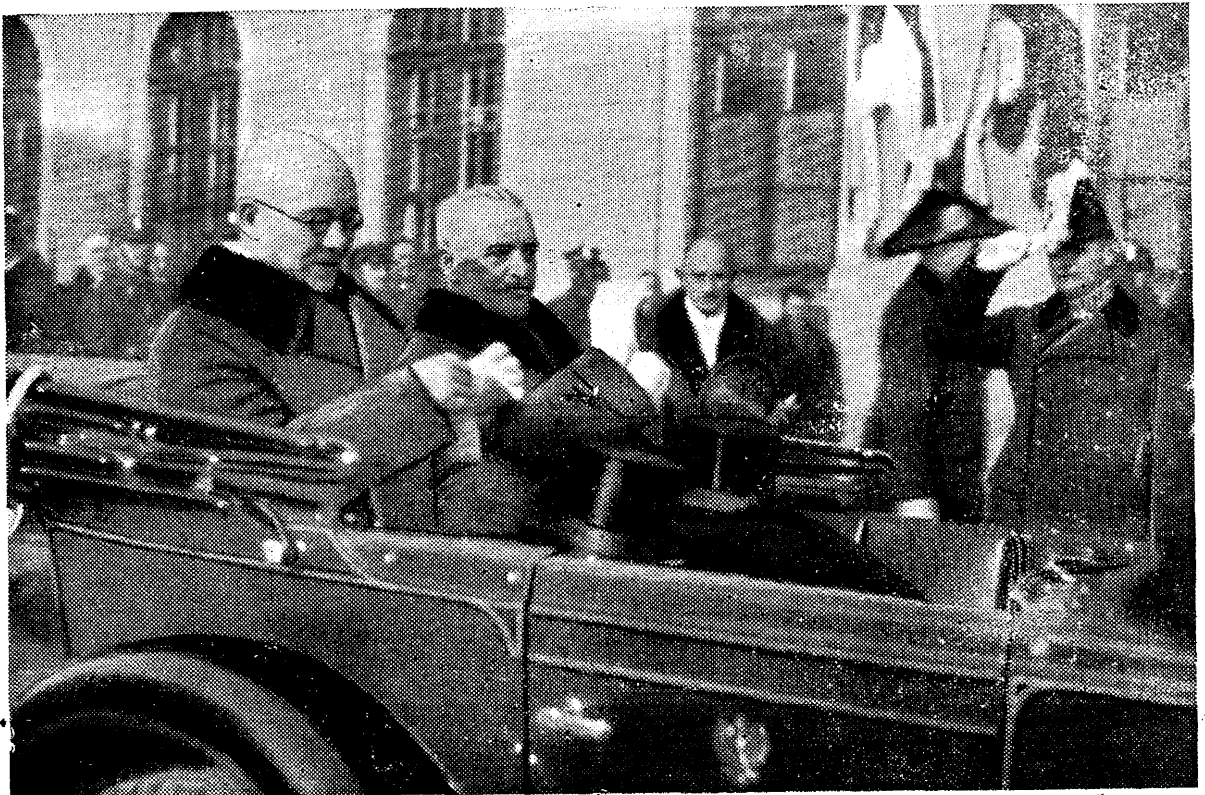
gemalt. Igatahes tohite tema vastu onupoja-õigusi maksma panna. Eks ole tõsi, Mia?“

Robert pööras Hardy poole.

„Mul oleks suur rõõm, armuline preili, kui teie seda lubaksite. Kas tohin teid kui sugulast teretada?“

Hardy ulatas Norbertile veetleva naeratusega oma käe. Günter kadestas seda naeratust.

„Ma rõõmustan, härra krahv, teid tundma õppides ja luban heameelega, et võite enast minu onupojaks arvata.“

Riigivanema O. Strandmanni külaskäik Poola.

Riigivanem ja Poola president Moscicki sõidul vaksaalist kuningalossi.

„Teie aktsiad täie krahvkonna ja täie miljoni peale langevad, härra onupoeg,“ mõtles ta eneses.

Aga kummalisel viisil ei tunnud ta selle üle rahulolematust, et Hardy krahv Günteri kätt ei ihaldanud — muidugi valekrahv Günteri kätt.

Ta pööras nüüd selle poole.

„Tahaksin meie vastastikuste suhete selgitamiseks, härra onupoeg, siin kohe ütelda, et minu täditütar Mia minu kaudu teiega ometi ka sugulane on, kuigi pisut veel kau-

Norbert suudles ta kättõija vaatas vargselt nökkides sõbra poole.

„Täna teid väga, armuline täditütar!“

Nüüd pööras õige krahv Günter, oma meeoleu jälle leides, Mia poole. Ta kõneles temaga mõne armastusväärilise sõna, püüdes temale sõbralikult läheneda. Mia vaatas huviga tema päevitunud näole. Hardy „kangelasena“ polnud see arvatav härra von Halldorf temale mitte sugugi ükskõikne isik.

Norbert kasutas oma „onupoja“ suhteid tublisti. Krahv Günter silmitses teda kade-

dalt, nähes, kuidas ta ka Hardy vastu onupojaosa püüdis etendada.

Norbert naeris ülemeelikult.

„Jah, mu armas Norbert, armas Jumal on mulle kaks veetlevat täditütart kinkinud. Näen su silmist, et mind kadestad. Aga elu varad on alati ülekohtuselt jaotatud. Sina oleksid enam seda õnne väärt olnud kui mina.“

„Ma kadestan sind tõesti, Günter,“ ütles krahv Günter, kellele Norberti ülemeelikus külge hakkas. „aga kuna ma sinuga ühel ajal mõlemate daamide seltsi võin nautida, siis lepin suurmeelselt sinu õnnega.“

Mia tundis suurt lõbu. Noored härrad meeldisid talle mõlemad hästi.

„Nii siis — kui see teie arust õige on, härra onupoeg, siis lepime kohe kokku aja üle, mis testamendi järele peame üheskoos veetma, ja teeme plaani, kuidas me üksteist kõige vähem tülitame,“ ütles ta, kui kõik olid istet võtnud.

Norbert kummardas. Mia loomulik, värske viis võlus teda ikka enam, ja augukesed ta põskedes tõmbasid ta pilgud magneeditiliselt ikka jälle külge.

„Ma ei või nüüd, mil üksteist tunneme, üldse enam mõtelda, et testamendi määrused mind võiksid tülitada,“ ütles ta viisakalt. „Ennem küll tundsin ma — seda pean avalikult ütleva — suurt hirmu.“

Mia hakkas südamilikult naerma.

„Minu eest?“

Norbert ohkas naljakalt.

„Oma vaenlase eest.“

„Siis pole mina tabatud.“

„Kas tahate seega ütelda, et teie krahv Nordau vastu vaenulik olite?“

Mia vaatas vargselt Hardy näole, kes tema poole salamahti heakskiitvalt pead noogutas.

„Seda tahan ma tõesti öelda. Seletan teile seega kõige pühalikumalt, et Hardy von Rosen krahv Nordau vastu iialgi südames pole vaenu tunnud ja et ta, isegi kui ta seda oleks tunnud, nüüd kõik vaenu on maha matnud ja unustanud. Aga kuidas on lugu teie vaenuliste tunnetega, härra onupoeg? Kas ei kasvanud need sellega, et krahv Herbert teile ainult poole oma krahvkonnast pärandas? Kas teil ei olnud õieti õigus kogu päranduse peale?“

Norbert oli vargselt Günteri poole vaadanud, kes salamahti eitava liigutuse tegi. Nüüd võttis ta tema asemel sõna.

„Võin teile ütelda, et minulgi Rosenite vastu väheinatki vaenulist tunnet ei ole. Tõtt ütelda, ma olen selle vaenu üle tihti

pead raputanud ja ei ole seda kunagi tõsiseks arvanud. Ja ma seletan seega kõige pühalikumalt, et krahv Günter Nordau krahv Herbertile igal puhul sügavamalt tänu on kohustatud avaldama, et ta tema, ühes kõige veetlevama täditütrega, on teinud krahvkonna pärijaks ja minu seega on teinud ka õnne osaliseks, selle srmastusväärilise täditütrega seltsis mitu kuud siin elada.“

Kelmikas pilkes läksid Mia huuled prunti.

„Oo, härra onupoeg, komplimentid tulevad teil kui õlitatult suust.“

Norbert kummardas ja vaatas särades neiuile:

„Sellise auväärt daami vastu polegi see ime. Nii siis konstateerin ma rõõmuga, et Rosenite ja Nordaude viimased pärijad oma vaene igavesti on maha matnud ja tulevikus tahavad kui head sõbrad ja truud naabrid Hoheneckis elada.“

„Nii peab see olema ja sellega tahame oma kadunud onule näidata oma tänu esimest tõendust.“

Samal hetkel ilmus teener teatega, et lõunalaud kaetud, ja palvega, et härrased söögisaali tuleksid.

Norbert kummardas Mia ees.

„Lubage, et teid laua juure saadan, armuline täditütar.“

Kelmikalt võttis neiu ta käevangust kinni.

„Luban seda, härra onupoeg.“

Krahv Günter ei olnud vaheajal silmi Hardylt pöörnud. Nüüd astus ta tema juure.

„Kas tohin teid laua juure saata, armuline preili?“

Pisut pelglikult pani Hardy oma käe ta käevangu ja järgnes teistele.

Kuna nad reast toredasti sisseseatud tubadest läbi läksid, ütles Günter poolvaljusti:

„Ma pidin palju, väga palju teile mõtlema, armuline preili, pärast teie nägemist Nizzas.“

Hardy naeratas kohmetult.

„See on vist küll harilik kompliment, härra von Halldorf.“

Günter vaatas temale sooja, ausa ilmega.

„Ei, ei, austatud preili, mina ei armasta harilikke komplimente. Iial pole ma unustanud meie kohtlemist, mis, mis lühike kui ta oli, minule sügava mulje avaldas.“

Hardy ohkas tasakesti, nagu tunneks ta oma südames veel selle valu järelvärinat, mis ta südamesse oli asunud, kui ta Günterit oli viimast korda arvanud nägevat.

„Ja nüüd on saatus meid jälle kokku juhatanud. Ma ei olnud oodanud, et teid veel näha saan,“ ütles ta.

Günteri silmad löid särama.

„Kas teate, et neis sõnades peitub mulle õnnestav tunnistus?“

Ruttu tõstis neiu oma silmad temale.

„Milline tunnistus?“

„Et teie mind üsna pole unustanud.“

Hardy punastas äkki. Aga ennast valit-
sedes ütles ta tagasihoidlikult:

„Reisil nähakse harva huvitavaid inimesi. Meile õeldi hotellis laua juures, et teie ja te kaaslane olete Aafrika-uurijad, ja see äratas meis huvi. Peale selle on mul väga hea mälu, ja nägusid, mis mind huvitavad, ei unusta ma kunagi.“

Kuigi neis sõnus peitus väike tõrje, ometi ei võtnud nad Günterilt julgust. Liig selgesti oli neiu äkilise jällenägemise puhul näidanud, et ta temale ükskõikne ei olnud.

Nüüd jõudsid nad söögisaali. See oli kõrge ja toreda sisseseadega. Seal leidsid nad valitseja Heinemanni, kes oli ilmunud neid esitlema. Ta nägi, et see enam vajalik ei olnud ja tahtis lahkuda. Aga kõik palusid teda jääda.

„Selle rõõmu peate meile tegema, härra valitseja, et meie seltsis lõunatate,“ ütles Mia.

„See on ka minu soov,“ kinnitas Norbert.

Küsivalt vaatas Heinemann krahv Günterile ja Hardyle. Nende lubata arvas ta mitte jääda võivat.

„Ka mina leiaksin, et see ilus oleks, kui jääksite, härra valitseja,“ ütles Günter naerataes ja tema viivitust hästi taibates.

„Kui daamid sellega lepiksid, et ma paremini riides pole. Pean kohe pärast söömist minema põllule,“ ütles Heinemann.

„Teie kannate oma ametikuube, härra valitseja. Ka ohvitseride munder on seltskonnas sobiv,“ tähendas Hardy armastusvääriliselt.

„Preili von Speyeril on õigus. Nii siis peate jääma, härra valitseja,“ noogutas Mia.

Nüüd võttis Heinemann kutse vastu.

Istuti rikkalikult kaetud laua äärde. Kaks teenrit serveerisid toite ja täitsid klaase. Kõik oli hästi valmistatud ja veinid olid esimesest klassist.

Jutlemine oli väga elav ja muutus Norberti ning Mia ülemeelikuse tagajärjel väga lustiliseks.

Vestmise jooksul ütles Norbert valitsejale:

„Vististi rõõmustate kuuldes, et vaenlus Rosenite ja Nordaude vahel täna kõige pühalikumalt on hauda kantud. Minu sõber Halldorf ja preili von Speyer võivad teile tunnistada, et meie vahel nende kaasabil on sobitatud vormilik rahuleping.“

Nüüd tõusis Heinemann ja ütles, mõlemale õigele pärijale vaadates, valjusti ja pühali-
kult:

„Seega on minu kadunud karrä südamikum soov täitunud. Ma loodan ja soovin, et ka kõik teised testamendimäärused täide lähevad, ja tühjendan selle peale oma klaasi!“

Tekkis väike kohmetu päus. Mia punastas ja Hardy vaatas vaikselt, tõsiselt oma ette. Norbert ja Günter aga vaatasid üksteise peale ja mõtlesid, et üks testamendi määrus, abieluparagraf, mitte täide ei lähe. Nad olid kindlad, et abielu krahv Günteri ja Hardy von Roseni vahel kunagi ei tõestu, sest Norbert teadis, et ta sõber oli Mia von Speyer, oma ilusa tundmatu, juba vaimus oma kõrvale asetanud, ja paistis, nagu poleks ka see noor daam tema sõbra vastu mitte sugugi ükskõikne. Tema ise aga leidis selle olevat otse imeilusa, et krahv Günter veetlevat, kelmikat Hardy von Rosenit, kes teda, Halldorfi, krahv Günteriks arvas, arvatavasti mitte abikaasaks ei igat-
senud, kuna ta ise temasse oli armunud.

„Teie sõber Halldorf on küll väga tõsine mees, härra onupoeg,“ ütles Mia lõunalaual oma naabrile tasakesi.

„Oh ei, täditütar Hardy, tema on ainult ühe temale südamesse mineva sündmuse pärast südamest õige liigutatud ja sellepärast mõtlik. Muidu on ta väga lõbus ja elurõõmus inimene. Kuigi mitte nii ülemeelik kui mina.“

Kelmikalt vaatasivad Mia silmad temale otsa. Tema leidis selle olevat väga lõbusa, et krahv Günter — muidugi valekrahv — temale näis olevat sama elurõõmus kui ta ise. See töötas temale siin Hoheneckis viibides ajaviidet ja lõbu.

Kõige lõbusamas meeolus tõusti laualt, ja kui daamid siis oma tubadesse tagasi läksid, vaatasid härrad neile kurvalt järele.

Sigaretti suitsetades kõnelesid nad siis esimese koosolemise muljetest.

— — —

Oli möödunud mõni nädal. Kuigi Günter ja Hardy maskeradi pärast südames kibedust tundsid, ometi tõendasid Norbert ja Mia selle tarvilikkust, ja nii jäi kõik vana viisi.

„Siis on sul vähemalt kindel teadmine, Günter, et sind sinu enese pärast armastatakse,“ rahustas Norbert sõpra, „kui sul korda läheb preili von Speyerilt jaasõna saada. Sest tema usub, et sa oled vaene ja saad sissetulekut vaid oma elukutselt. Seda lasksin ma hiljuti temaga vesteldes läbi

paista. Kahtlemata on preili von Speyer vaene neiu ja ei võtaks võib olla rikka krahv Nordau kätt vastugi, kui ta teda ei armasta. Aga vaesele härra von Halldorfile annab ta oma käe ainult selgest armastusest.“

„Eksid, Norbert; Mia von Speyer on sooja südamega ausatundeline olevus, kes ennast iial maise vara pärast mehega ei seo.“

Norbert patsutas temale naeratades õlale.

„Ära mind siis nii vaenulikult silmitse, sõber. Mul pole mõtetki preili von Speyerile läheneda. Vastuoksa; ma leian selle olevat arusaadava, et sa oma südame temale oled kaotanud. Kui hurmav Hardy von Rosen minust poleks teinud täieliku narri, võimalik, et minagi siis oleksin sinu armusasse armunud.“

Krahv Günter vaatas naeratades sõbrale.

„Nii on siis minu täditütar Hardy sinu südamele kardetavaks saanud?“

Norbert noogutas.

„Ülikardetavaks! See magus haldjas kolab juba minu unenägudeski ega anna mulle ei ööl ega päeval rahu. Aga nüüd töötame paar tundi tõsiselt, küll siis mu veetlev piinav vaim mu rahule jätab. Pealegi pole daamid meile esiotsa kõneldavad. Nad vaatavad tõsiselt, et nad meiega üle ettekirjutatud kolme tunni ei tarvitse koos olla.“

Krahv Günter ohkas naeratades.

„Jah, nad peavad eeskirjadest liig täpselt kinni. Ah mul on hea meel, et mitte mina üksipäini selle all ei kannata.“

Ja sõbrad asusid oma töö kallale.

Ilm oli neil päevil paha. Mai ei teinud oma nimele, ilusam kuu aastas, au. Aga valitseja Heinemann muigas ja tsitseeris vana rahva tarkust:

„Vilu ja vihmane mai jagab sügisel saaki mis lai.“

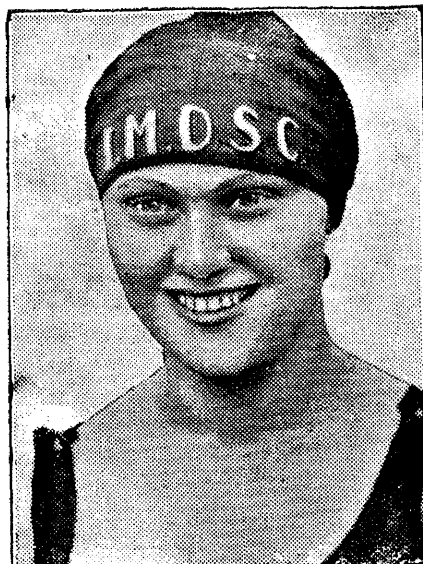
Nii ei tulnud ka daamid õue, muidu oleksid härrad koosviibimise aega võib olla diplomaatlikul viisil pikendanud ja Miat ning Hardyt võimalikult palju püüdnud kohelda.

Kas daamid seda aimasid?

Igatähes ootasid nad igatsedes ilusat ilma. Iga Brigitte ootas ühes nendega ning vaatas sama tihti üles taeva poole kui ta noored kaitsealused.

„Sa pead minema välja, mu laps, sest su põsed muutuvad juba päris kahvatuks,“ ütles ta ikka jälle Miale.

Aga siis muutus ilm viimaks, ja nüüd tegi mai kõik jälle heaks, mis ta oli tegemata jätnud. Ilm muutus väga ilusaks; kõik ümbrus õitses ja lõhnas töötavalt.

Saksa kiirujuja **Hilde Schrader**, kes ujudes 200 yardi 2 min. 57,8 sek. püstitas uue maailmarekordi.

Ühel hommikul, kui Hardy nagu alati õige varakult ärkas, paistis päike heledasti ja soojalt ta tuppale, ja kui ta akna avas, puhus talle soe, vürtsilik õhk vastu. Ruttu riietus ta. Ilma et kauamagavat Miat oleks äratanud, lahkus ta toast. Väljas seisis Brigitte särasilmil akna ees.

„Tere hommikust, preili Hardy! Milline tore ilm on täna!“

„Imetore, Brigitte. Ma lähen enne einet puiestikku jalutama. Ütelge seda, palun, Miale kui ta tõuseb. Eineks tulen ma tagasi.“

„Küll ma ütlen. Minu unimeits paisutab ennast veel padjus. Aga magagu peale. Ei ma teda enne harilikku aega ärata, sest täna jääbki ilm selgeks ja kui Mia küllalt pole maganud, siis pole ta ka küllalt lõbus.“

Hardy noogutas pead.

„Nii siis nägemiseni, Brigitte.“

„Nägemiseni ja palju lõbu väljas puiestikus, preili Hardy.“

Kergejalgselt ruttas Hardy trepist alla. Ta oli enesele kerge valge kleidi selga pannud ja nägi nüüd välja nagu kehastunud kevade ise.

Kui ta lossi kojasaalist läbi läks, ei märganud ta, et käigu lõpul, mis lossi paremasse tiiba viis, üks härradest seisis ja teda väljaminekul nägi. See oli krahv Günter, kes parajasti oli minemas sõbra Norberti juure, et teda ühes jalutama kutsuda. Kuna ta aga valgesse riietunud daamis ära tundis oma kallima, siis jättis ta sõbra sinna paika ja ruttas neiuale järele. (Järgneb.)

Metshobune.

Norra kirjanik **Olai Aslagsson.**

2

Enam kui üks kõva mees katsub takuga ratstada, aga ükski ei suuda seda. Kõik lendavad maha. Sellepärast pole imestada, et takust palju räägitakse ja ta kuulsaks saab. Veetakse kihla, et see või see temaga võiks ratsutada, ja nii ei möödu ainustki pühapäeva, mil mõned ei tule õnne katsuma.

Williams on ühe mehe nimi, kes takku esimesel pühapäeval aias näinud. Seda meest pole veel ükski hobune maha visanud.

Tema ei taha sel päeval katset teha, mil hobune juba kolm on maha visanud.

„See ei ole õige,“ ütleb ta; „mina ratsutan temaga siis, kui ta on välja puhanud.“

Ta peab sõna. See tähendab, tuleb jälle, ja ta ratsutab temaga kauemini kui keegi enne teda — ühe minuti.

„Pole midagi teha; sellega ei saa keegi hakkama!“ kisendab ta peaaegu, pisarad kõris, kuna ta enesel tolmu riidetelt maha raputab. „Selle kuradiga ei saa keegi ratsutada!“

Ja asi näib tõesti nii olevat, nagu räägiks ta tõtt.

„Kui Williams temaga ei saa hakkama, siis on see vaevalt võimalik,“ ütlevad mehed veendumusega. „Keda tema ei saa ratsutada, seda ei ratsuta üldse keegi!“

See tõstab muidugi hobuse kuulsust.

Neljandal juulil — Ameerika ühisriikide vabaduspäeval — tahetakse ka ühes lähedases linnas, umbes nelikümmend kilomeetrit jõge mööda alla minna, võiduratsutamist raha peale teostada. Sellistel päevadel voolab rahvast igalt poolt kokku; ühed vaatajatena, teised osavõtjatena.

John saab pidukomiteelt kirja kutsega, tulgu ta ka oma hobusega. Sinna voolab palju ratsanikke kokku, ja komitee katsub hobuseid saada, kes inimestele midagi annavad näha. Leidub küllalt hobuseid, kellega õige häid etendusi saab anda, aga neid kõiki on enamalt juba ratsutatud, nii et hobune, kellest räägitakse, et teda ratsutada ei saa, kõiki harukordselt külge saab tõmbama. —

Neljas juuli tuleb lõõmava päikesepaistega. Pärast lõunat algavad pidustused. Kava näitab, et see, mida meelsamini näha soo-

vitakse, on taltsutamata hobuste sõit. On palju hobuseid ja osavõtjaid. Hobune hobuse järele ratsutatakse. Ühed viskavad ratsutaja maha, teised mitte.

Ratsutajad peavad võidusõitudel teatud määruste järele talitama. Ei tohi harilikke suuraudu tarvitada, sest need takistavad hobuse liikumist. Selle asemel tarvitatakse päitseid ilma suuraudadeta — „hackomorre'iga.“ Ei tohi keegi ka kätega sadulast kinni hoida. —

Metshobune on viimane nimekirjas. Rahva hõiskete saatel tuuakse ta ette. Üks komiteeliige peab väikese kõne, jutustab hobuse loo ja lõpetab sellega, et määrab erilise auhinna sellele, kes temaga ratsutab.

Kes hobust tunneb, ei taha temaga tege mist teha, ja kes teda ei tunne, kuuleb nende nimesid, kes temaga ilmaaegu on katsunud ratsutada, ja need nimed äratavad hobuse vastu suurt aukartust.

Esiotsa näib nii, nagu ei sõandaks keegi

Viimlanna **Mellita Brunner,**

parimaid Euroopa iluuisutajaid, võtab osa Ameerikas peetavast iluuisutusvõistlustest, maailma esiuisutaja nimele.

katset teha. Siis tõuseb keegi linna ärikesse ja lubab võitjale suure summa.

Keegi tõmmunahaga mehhiklane kargab sädulast maha ja lubab katset teha.

Hobusele on nüüd juba nii tihti sadul selga pandud, et teda enam vaja ei ole maha visata. Vahetevahel seisab ta isegi üsna rahulikult, aga tal peab ometi enamasti midagi silnade ees olema. Seekord seisab ta vaikselt, kuna mehhiklane talle sadula selga paneb, aga samal hetkel, mil mehhiklase jalg jalgraudu puudutab, teeb hobune suure hüppe. Nüüd algab kõige pahem võitlus, mis mees ja hobune iial on võidelnud. Hobune on harjunud oma koormast kolme kuni kuue hüppe järele lahti saama, aga seekord teeb ta neid kümme ja viisteistkümme, ja mehhiklane on ikka veel tal seljas — ilma et mõtlekski ennast lasta maha visata. See on ebaharilik. Rahvas hakkab hüüdma, teda vaimustatult julgustama:

„Mitte lõpetada! Nüüd on ta sul pihus! On pihus! Küll ta varsti loobub!“

Möödub minut. Vaimustus kerkib. Kisendatakse nii, et kabjaplagin selle varju jääb.

Aga kuna see ratsanikku õhutab, siis ajab ta ka hobuse palavaks. Kahe minuti pärast, kui igati ootab hobuse juures nõrkuse märke, on ta veel sama metsik kui enne, kui mitte veel hullem.

Äkki lakkab kära. Põnevuses unustatakse isegi hüüded. Valitseb surmavaikus, ainult hobuse kabjad peksavad maad; isegi hobused ümberringi näikse kuuluvat.

Siis äkki nähtakse, kuidas mehe ninast ja suust veri voolab. Ta kahvatab, vangub sadulas ja lamab lähedal hetkel liikumata maas. Ta on meelemärkuse kaotanud.

Tema on hobust ratsutanud kauemini kui ükski teine, aga temalegi oli see hobune liig tugev, liig vastupanev. Valitseb vaid üks arvamine: see hobune ei lase ennast taltsutada!

5.

S õ i t.

Pole siis enam juttugi, et täkk ratsutamiseks kõlbab.

Tema on „outlaw“ — nii nimetatakse seal hobust, kes ennast ei lase taltsutada —, ütlevad inimesed, kes seda tunnevad, ja südaanes teab John, et neil õigus on.

„Võid ta niisama jälle lahti lasta, kasu sul temast ei ole,“ ütlevad nad, „ja kord paneb ta ikkagi plehku.“

John teab, et neil selleski õigus on. Aga ta ei mõtlegi täkku lahti lasta. Nende vahel valitseb mingisugune vennalik sõprus.

Hobune lubab tal ennast silitada, mida ükski teine ei tohi teha, ilma et hobune avaldab vaenulikkust. Paarkorda on ta temale tasakesi isegi vastu hirnunud, kui ta tuli temale toitu või vett tooma.

Kui loomasõber peab John, tahes või tahtmata, hobuse kangekaelsust inimese vastu imestama, seda energilist vastupanu orjastamise katsetele. Hobune ei ole tema lootusi täitnud, aga ometi ei saa John teisiti, kui peab teda sellepärast austama.

Aga siis on veel midagi, mida ta kavatseb katsuda.

John on suur ja raske ja loomulikult laisk. Ratsutamine teeb pika peale väsinuks. Kui teed lubavad, siis ta sõidab. Kord on ta enesele ühelt oksjonilt ostnud väikese vankri. Selle ees näeb ta nüüd mõttes kiiret, peent täkku. Täkuga sõitmine ei ole võib olla sugugi nii võimatu kui ratsutamine, ja ühel hommikul julgeb ta katset teha. —

Hobust võib mitmet moodi sõitna õpetada. John valib koha peal tarvitavatest moodidest kõige igapäevasema, sest seal on hobused odavad. Temal on muu hulgas ka raske veovanker.

Ühel hommikul rakendab ta suurima oma ponidest selle ette; see poni on vana ja usaldusväärne. Tema peab talle täku sõitmaõpetamisel olema abiliseks.

Ilma ehmumata ja vastupanuta, ainult pisut uudishimulikult, rakendatakse hobune esimest korda vankri ette. Parema esijala ümber, üsna kabja lähedale, kinnitatakse tugev nahkrihm raudrõngaga. Keha ümber saab ta teise rihma raudrõngaga kõhu alla vöörihma lähedale. Pukilt jookseb nõor kõhu alt kuni rõngani kabjal.

Hobune laseb enese üsna rahulikult vankri ette rakendada, aga kui John pukile istub, ei lähe asi nii siledalt kui näib.

Teine, vähem hobune hakkab esimesena minema, niipea kui temale käsk antakse, kuna täkk rahutult seisma jääb, ehmudes vankrist, mis tema taga liigub, ja rihmade rõhust õlgade vastu.

Sadulaga vilunud, ei ole ta hoolinud rihmadest, mis talle külge pandi. Aga kui ta väikese aste teeb, et vankri eest pääseda, ja tunneb, et need rihmad teda hoiavad, siis kaotab ta kohe enesevalitsuse ja hakkab tagast üles lööma, nagu ta seda varem tegi, kui ennast millestki tahtis vabastada.

Aga rakked takistavad ta liigutusi hoopis teisiti kui sadul ühes mehega seljal. Nüüd ei saa täkk liigutada, ilma et teda mõni asi tagasi hoiaks, ja suurauad takistavad teda isegi pead jalgade vahele tõmbamast. Teine

hobune läheb oma harjunud käiku edasi, ilma hoolimata täkust, kes, tarretu hirmust veerevate rataste ja oma ebaõnnestunud vastuskatsete üle, pea püsti ajab ja jooksma hakkab.

Kuni ta teele jääb, pole viga, kui see ka sünnib pisut korratult, aga kui ta kord katsub üle konarlise rohulaane minna, siis näib Johnile aeg olevat tulnud teda esimest korda noomida.

Esiti laseb ta ratastele pressi peale nii kõvasti kui jaksab. Siis käsib ta ponit seisma jääda ja hoiab ohjad kõigest jõust pingul. Parema käega võtab ta kinni nõõrist ja tõmbab hobuse jala kõhu alla. Täkk kukub raskesti. Kuid see kestab ainult mõne sekundi, siis on ta jälle jalul, ja uuesti hakkab ta edasi minema pressi all seisva raske vankriga ja vastupaneva poniga vedurnööri otsas.

John laseb teda tükikese joosta. Ise peatab teda kõigest jõust, et ta väsiks. Takistuste kiuste paneb täkk sama kangekaelsusega vastu, nagu ta seda enne sadula all ilmutanud. Seda viisi minnakse paar kilomeetrit edasi.

Hirnu tundes kõige ebahariliku üle, unustab hobune varsti kukkumise, unustab kõik oma ümber vabadusse püüdes. Ta läheb higiseks ja rihmade all tuleb nähtavale juba valge vaht. Ta hakkab hingeldama, raskesti hoigama. Aga ta olekus pole märgata väsimust, ei midagi, mis teataks, et ta sõidu varsti aeglustab.

Kui kolm kilomeetrit selja taga ja täkk, vahust valge, veel ikka väsimusemärke ei ilmuta, näib Johnil aeg olevat teda uuesti hoiatada. Meelsasti ta seda ei teeks, aga hobune ei võta õppust. Tarvitada on vaja tsirkuseineetodi. Sest hobune on juba liig vana ja nii väga vabadusega harjunud, et ta ilma võitluseta järele ei anna. Ratsahobust temast ei saa, see on kindel, aga temast peab saama sõiduhobune, nii tõesti kui Johni kutsutakse „Tsirkuse Johniks“! Tema on ta püüda osanud, küll ta tema siis ka oskab taltsutada — viimaks saab hobusest ikkagi asi.

Pealegi kavatseb ta ümber pöörda. Kolmest kilomeetrist on esimeseks sõiduks küllalt. Pöõrmise puhul peab ta esiti peatuma, ja peatuda ta ei saa, ilma et hobuse maha viskab.

Ta tõmbab nõõrist ja hüüab ühtlasi ponile. Sõnakuulmisega harjunud, peatub see, kuna täkk teist korda tolmupilvesse maha kukub.

Seekord ei tõuse ta enam nii ruttu jalule.

Ta jääb norsates ja ohates natukeseks ajaks maha, kuna tolm ta niiskete karvade külge kleepub. Jalule tõustes on ta rahulikum. Viinane kukkumine on ta metsikust pisut vähendanud.

Vaevaga pöörab John ja sõidab siis ilma pressita traavides koju.

Nüüd rakendatakse täkk iga päev vankri ette ja sõidetakse temaga. Varsti võetaksenõõr ära, hobune enam lõhkuma ei hakka. Pisut hämmastunud on ta esimesel päeval, kui ta teise vankri ette rakendatakse, aga sellegagi harjub ta varsti.

John on võitnud; ta on hobuse sõitna taltsutanud; aga kui ta sadulaga tuleb, on hobune võitmatu ja jääb selleks.

6.

V o i d u j o o k s u r m a g a .

Sügisel, kui rasked, hallid pilved sügava taeva all ripuvad, näitavad tolle maakoha kõrbed eriliselt oma hirmsat üksildust.

Mõnikord möödub hulk päevi alalises halluses. Päike, kuu ja tähed on äkki kadunud, mäed mängivad peidumängu, tume ja kurb on rohulaas ja elu.

Sellistel päevadel tunnevad inimesed oma üksilduses vajadust teiste järele, seltskonna järele, võib olla valusasti mälestades heledamaid ja elavamaid aegu.

John kannatab niisama kui teised. Tema on tundeliku loomuga. Ilmal on temale palju ütelda. Tema on alati rõõmus ja heas tujus, kui päike paistab, aga kurb, kui sügise hallus maa kohal heljub. Sellistel päevadel viibib ta meelsamini kodus ja veedab aega lugemisega. Aga sinna vahele tuleb päevi, mida ta lugemisega ei saa veeta — päevi, mis nii kurvad on, et mõtted kuidagi ei taha koonduda ühe raamatu sisu ümber. Siis istub ta tihti tundide kaupa ja vahib tarretult ainult läbi akna üles troostita halli taeva poole. Mõnikord võtab ta püssi õlale ja läheb välja, hulgub sihitumalt, otstarbetult, ainult et kaduda rohulaane hallusse, või oma abita meelenukruse käest pääseda. Miks ta sellistele käikudele püssi kaasa võtab, seda ei tea ta isegi, ei katsa ka selle põhjust uurida. Sellises tujus ei lase ta iial midagi, ei jaksa seda teha — isegi siis, kui mõni metskoer või hunt temale risti ette ilmub.

Palju korda päevas ajab ainult ta üksildus teda talli, kus täkk — sama mahajäetuna kui ta ise — seisab. Kogu loodus manitseb teda vaid surmale mõtlema. Hobune on ometi vähemalt elav, ja tema igatsuses

elu järele on täkk ainus, kelle juure ta võib minna.

Aga seegi näib tundvat seda tundedust. Ta ei pane tähele Johni silitusi ja juttu. Seisab vaikselt ja vahib läbi räpase akna välja rohtlaande, kuna ta ise raskesti, nagu hoigades ja kurtes, hingab.

See kõlab kui etteheide, ja enam kui kord peab John oma mõistuse vastu seadma südamehäälele, mis teda käsib hobust vabaks lasta.

Aga siis tulevad jälle päevad täis säravat päikest ja selget taevast, õnnelised päevad, mis võimukalt kinni haaravad suve viimastest ülejäägist.

Kui tuult ei ole, võivad need päevad olla madalmaal tisna soojad, vastandlikult mägedele, mis lumest valgeks on läinud, kui udu neid peitis.

— — —

Ühel päikeseküllasel päeval natuke aega enne jõuluptihi rakendab John täku kerge vankri ette ja tahab linna sõita. Tema vajab majapidamiseks palju, nii et peab sõitma ühte suuremasse linna, mis umbes kolmkümmend kilomeetrit kaugel seisab. Päike tuleb parajasti üle lumega kaetud mäeharjade nähtavale, ja need heidavad tema vastuläike sirades sinisele taevale.

Kunagi pole John ennast tunnud terve mana kui sel selgel talvehommikul. Iial pole talvepäev temale nii vastu naeratanud. Nii kaugele kui silmad näevad, seisavad rohu laas ja mägestik kuldsest punaka hommikupäikese käes, siin ja seal säravalt valged, kus lumi nõmpepõdsaste varjus seisab.

Sünge sügisilm on niikaua valitsenud, et kõik ta meeled muudatusest joobuvad. Tema hing häädakse muusikaks. Tema kõrvad kuulevad toone kabjalöögis kõvaskülmanud rohulaaneteel. Toone igalpool, vankrirataste kolinas, roostetanud vedrude raginas, vaikuses väljas, lõpmatu, arusaamatu, külgehakkava ja kardetava rohulaane vaikus. Ilma enese teadmata hakkab ta kõiki neid toone ise oma ette ümismema. Tema tuju peab ennast kuidagi väljendada võima nii pika kinniolemise järele. Alles kui üminast saab laul, ärkab ta ja loobub sellest. Tema ei või seda majestlikku rahu sellega eksitada, et ta talle oma väikese, tähtsuseta inimikkuse peale sunnib.

Täkk jälgib vankrijälgi, nagu ei oleks ta kogu eluaeg midagi muud teinudki. Jõuab ta mäe ette, siis sammub ta sealt üles, hakkab aga kohe traavima, niipea kui mäele on jõudnud — ilma vähemagi käsuta. Nii

läheb tee mäest üles ja mäest alla, tund tunni järele, ilma et karvad läheks märjaks, ja täku hingamine pole põrnugi kiirem kui tallis.

Hilisel õhtupoolel jõuavad nad linna. John jääb sinna kaheks päevaks. Midagi pole näha, mida ta juba ei oleks näinud, aga juba see elustab, kui ta inimestega koos on. Sellega pole ta enam harjunud. Nii kaua on ta olnud ükski.

Ta lobiseb neil päevil palju, mängib inimestega linnas kaarte ja joob nendega.

Mitu korda päevas peab ta minema talli vaatama, kuidas hobusega lood on. Öösel magab ta linna ainsas võõrastemajas. Kolmandal päeval hakkab ta ligi lõunapaiku koju minema. —

Hommik on olnud selge, aga ennelõuna jooksul kaob päike vahetevahel pilve taha, mis nõrga põhjatuule liikumisel lõuna poole sõuab. Lõunaajal on päike täiesti kadunud.

Valgest, kergest hommikust on saanud mõne tunniga tume talvepäev.

Tuul vaheldub väga ja kasvab. Ta hakkab laulma pikka, ärrast laulu. John istub kurvais mõtteis. Ta ei pane tähele tuult, ei tunne, et õhk muutub teravamaks, ei kuule vankri kiunumist ega kabjalööki teel. Mis temale veel mõne päeva eest kõlas muusikana, seda ta nüüd enam ei kuule. Kui ta oma mõttetusest jälle ärkab, on ilm läinud öudselt pimedaks. Taevas näib temale igalt poolt peale tungivat. Üksikud lumehelbed ratsutavad tuulekukil temast mööda ja kaovad hallusse.

Nüüd alles kuuleb John, kuidas tuul pöösates laulab. Seda laulu maksab kuulda, seda mängu — see on nagu kandlemäng, milles pöösad keeltena esinevad. Veel iial pole tuulel niipalju keeli olnud, veel iial pole rohkem toone kokku voolanud.

Minutist minutini kasvab tuul ja muutuvad lumehelbed arvukamaks. Nad langevad hobuse soojale seljale, seisavad seal pisut, enne kui kaovad. Aga varsti muutub nende helbete eemalehoidmine silmadest raskeks. Ikka tihedamini ja suurema jõuga puhuvad nad temale näkku. Äkki peab ta mõtlema kohutavaile lumetormidele, mis mägestikus nii ruttu ilmuvad.

Kui kell umbes kolm on, valitseb pimedus, mis peaaegu sama pime on kui öösel. Tuule kurb vingumine teravneb, muutub visinaks, siis hulgumiseks. Ja ühes tuule kasvamisega kasvab ka lumetuisk.

Varsti sajab lund nii paksult, et soojus hobuseseljas seda enam ei suuda sulatada. Paks lumekord katab hobust silmadest sa-

bani. Nüüd on John veendunud, et tulemas on lumetorm, väga võimalik kõige hirmsam neist. Selle mõtte juures hakkab tal külm. Tema tunneb neid torme, mis nii vahenditult tulevad ja mõnikord mitu päeva kestavad.

Kuna ta sellele mõtleb, muutub ilm ikka hullemaks. —

Tuul hulub nüüd üle lagendiku. Ja teeb lume külmemaks, teravamaks kui enne, nii et ta hammustab, kui nägu tabab. Kui lumetuisk talle otseti vastu tuleb, peab John silmad sulgema, nii terav on ta.

Teeroopad on juba ammu kadunud.

Pool tundi hiljem on torm tõsine lumetuisk. Ilm on külm. John väriseb mõeldes, mis ta läbi peab elama, enne kui koju jõuab.

Ta istub kõssivajunult oma istmel, ja näha on ainult ta silmi, aga nende lahtihoidmisest pole suurt kasu, sest muud ta ju näha ei saa kui tuisku.

Täkk traavib edasi nagu ennegi, mäest üles, mäest alla. Ta on nüüd lumest täitsa valge. Raske on sõita, ta higistab ja higistab ja higi külmab jääks, niipea kui nahast ilnub. John katsub teele jääda, kuna ta tuult silmas peab ja teda nii võtab, kuidas ta seda algul on tunnud. Aga seegi on kardetav, sest tuul võis ju suuna muuta.

Nüüd kahetseb ta, et ta teist hobust ei võtnud. Hobust, keda võib usaldada. Ei või ju teada, mis tükule meelde tuleb, kui ta oma pead jäetakse. Ta võib sama hästi joosta mägedesse kui talli poole. Temale on ju tall ainult vangla.

Mustad pilved, mis ennist päeva ööks muutsid, muutuvad pisut kergemaks, kui torm algab. Lumi teeb ilma ka valgemaks. Nii möödub paar õudset tundi. Hakkab minema pimedaks, mitte pilvedest, vaid ööst, õudsest, kardetavast talveööst.

Ilm läheb üsna pimedaks, ilma et ta oleks märganud ainustki teemärki, mida ta tunneb. Nüüd oleks ta pidanud olema kodus. Külm judin roomab tal üle selja, ta peab tunnistama, et on metsikusse maasse eksinud.

Tuul on talle ikka veel vastu, aga ta võib olla pöörnud, ilma et tema seda märkas. —

Mitu korda on John märganud, et hobune enam paremale poole pöörab, kui ta temale vaba voli annab. Tema teab, et loomad alati teed leiavad, et nende kohameel teisi on arenenud kui inimestel; aga ta ei julge hobuse peale loota. Sest sel võivad omad põhjused olla teelt kõrvale pöörda. Pealegi ei salli hobused, et lumi neile otseti silma sajab.

Kuna ta selle üle järele mõtleb, hulub üks metskoer tema lähedal. Ta väriseb.

Veel iial pole talle metskoera hulumine nii kohutav paistnud kui nüüd. Hobusel on sama tunne. Ta keerab äkki, kui hulgumine mööda vuhiseb.

Üsna juhuslikult peab John mõtlema lugudele, mis ta kuulnud inimestest, kes lumetormis rohulaande on eksinud. Üks karjane kadus mullu talvel mitte kaugel tema majast. Ta jäi lumetorni kätte ja otsis varju kuristikus. Arvatavasti võttis külm ta ära. Ta leiti mõni päev hiljem, aga kuidas! Metskoerad olid ta kondid puhtaks närinud. Arvatavasti olid nad lähedal tema surma oodanud.

Seda teevad nad harilikult talvel, kui neil raske on toitu leida; nad luuravad tihti päevade kaupa, mil mõni nälginud lehm kukub. Johni ei üllataks see, kui temale nüüd mõned neist järgnevad — et kohal olla, kui midagi juhtub. —

Maapind, kust ta üle sõidab, on nüüd konarlisem kui enne. Hobune lõpetab tihti traavimise, et käia sanmu, kui mõni paha koht ees on. Vanker ähvardab Johni välja paisata, kui rattad sügavatesse aukudesse satuvad. Vedrud kiunuvad.

Äkitselt võtavad ta mõtted teise suuna. Kui vankriga midagi juhtuks, mis siis? Vanker on vana ja vigane. Mis saaks siis temast, kui —? Ja tükuga ratsutada ei saa. Enne kui ta mõtte on lõpule mõtelnud, kajab tormist läbi hundi hulumine. Järgneb järsk nõks, ja hobune hakkab, hulumisest ehmunud, nelja jooksma, nii et vanker iga silmapilk võib ümber kukkuda.

Johnil on raske ennast vankris hoida ja ühtlasi hobust pidada. Mürtsudes ja paukudes, kiunudes ja karjades kargab vanker üle vagude.

Siis pragiseb midagi. Kõik läheb nii ruttu, et ta sellele isegi mõttes ei jõua järgneda. Ta lamab lumes, teda veetakse temast üle ja temast läbi. Midagi ta ei näe. Silmad, nina, suu on tal lund täis. Vankritükid lendavad ta ümber, kuna ta ohjadest loomusunnil kinni hoiab.

Ja kummaline — hobune jääb kohe selle järele seisma. John tahab tõusta, aga ei saa. Ta on kukkudes oma parema jala nikastanud. —

Nii on sündinud see, mida ta kõige enam kartnud. Ta on talvetormis rohulaande eksinud ja lamab seal nüüd haige jalaga ja hobusega, keda ta ratsutada ei saa.

Esimene, mis ta teeb, on see, et ohjad kõvasti enese ümber seob. Siis roomab ta hobuse juure, ja kuna ta ennast tema najale toetab ja ennast sadulatriidi üles vin-

„Miss Ungari“ 1930.

Prl. Maria Paps, keda valiti Ungari iluduskuningannaks, ja kes ühes teiste iluduskuningannadega sõidab sel aastal Rio de Janeirosse, et võistelda seal „Miss Maailma“ aunime peale.

nab, saab ta jalule. Paremale jalale ei või ta toetuda. Suure vaevaga vabastab ta hobuse vankrirusude eest. Just kui ta sellega parajasti valmis jõuab, hulub hunt jälle üsna tema lähedal. Metskoer vastab kaugemal.

Nii tema kui ka hobune vaatavad ringi ja näevad kaht musta varju eneste ümber hiilivat. Kas on nad temale järele tulnud? Temal on revolver taskus, aga ta ei tarvita seda, kardab, et hobune heitub.

Hundid jäävad lähedale. Nad ei hulu. Nad ainult hiilivad nende ümber, vaikselt kui vaimud. Hobune tahab plehku panna. John peab kõik oma jõu tema pidamiseks koondama.

Hundid muutuvad pikkamisi julgemaks. Viimaks ei ole nende häbematus enam väljakannatav. John võtab revolveri ja saadab kuuli lähemale hundile hõõgivate silmade vahele. Hobune ehmuab jälle, aga John jaksab teda veel kinni hoida.

Seisukord on meeleheitlik. Torm hulub endise ägedusega läbi öö.

Hobune on tema ainus päästja. Kui ta seda katsuks — ja maha visataks, mis siis? Kas see peab olema ta elu lõpp? Kas peavad metsalised ta liha sööma ja ta konte närima ning neid võib olla miilide kaugusele rohulaande laiiali kandma?

Jalg hakkab tal enam kui enne valutama.

John on väsinud — surmväsinud. Ta mõtted lendavad väikesse, lihtsasse majja pragiseva koldetulega ja küpsetatud peki lõhnaga videvikus. Oleks ta nüüd seal olnud, ta oleks heitnud voodisse, nagu ta seda tihti teinud, kuna toit kees. Nõnda pikutada, kohvilõhn ninas ja metskoerte hulumine väljas, pragiseva tule õnnistatud sooja tunda, paistis talle sel hetkel olevat kõige heaolu tippsaavutus. Aga ka unelm, mida ta iial enam näha ei saa. —

Hea on natukeseks maha istuda ja puhata. Aga siis tuleb talle meelde karjane mullusest aastast. Nii vist läks temagi asi. Istus maha ja uinus magama, et mitte kunagi enam ärgata, ja metskoerad närisid ta konte.

John ärkab jälle tõsisesse ellu, kui hobune valju norskamisetooniga õhku sisse tõmbab, sest et ta midagi haistab, mida ta kardab. Ta pöörab pead, vaatab samas suunas kui hobune ja näeb nelja, viit tumedat kogu, mis üsna lähedal hiilivad. Need kogud võrduvad vaiksetele, verejäänulistele varjudele.

Nüüd otsustab John lootuseta katset teha ja ratsutada hobusega, kes veel iial pole ratsutanud. Teist teed ei ole. Nad ei või siia jääda ja ära külmada. Kaua ei jaksaks ta hobust ka ometi enam kinni hoida. Kui hundid häbematuks lähevad, kisub täkk enese ometi lahti. John hoiab sadulanööri kinni ja kisub enese üles, ise iga silmapilk oodates, et hobune enese tema käest lahti kisub. Ei kunagi oma elus — igatahes sestsaadik kui ta täisealine on — pole ta lähemal olnud palvetamisele, ja südames töötab ta hobuse vabaks lasta, kui ta teda maha ei viska.

Suure vaevaga jõuab ta viimaks hobuse selga. Johni hämmastuseks ja lõpmatuks rõõmuks seisab hobune vaikselt, hakkab, niipea kui John istet võtnud, käima, kohe selle järele traavima. Ja enne kui John teab, ratsutab ta üle lagendiku, nii et tuisk tal kõrvade ümber vingub. Hobune ei tee tema mahaviskamiseks katsetki.

Kui uskumatu see ka on, Johnil pole ometi aega selle üle järele mõtelda, sest ta vajab kõike jõudu selleks, et ennast hobuse seljas hoida. Ta peab sadulanupust kinni, nii et käed valutavad, aga hobune kihutab tuhatnelja läbi lumetuisu ja üle kardetava maastiku. —

Tund hiljem näib Johnile maapind olevat tuttav. Mäed ja orud muutuvad kodusteks, kitsas, kuiv oja paneb ta südame põksuma. Aga ta ei julge liig vara rõõmustada. Parem on enne kindlusele jõuda, et pärast ei tuleks pettumust. Sest enam ta tunneb mä-

gesid ja orge kui näeb. Alles kui täkk talli-
ukse ette seisma jääb, julgeb ta seda inet
uskuda. Ta viib hobuse talli, hõõrub teda
nii hästi kui jaksab õletuustiga, paneb talle
kaks paksu vaipa peale, annab talle juua
ja süüa, puistab talle paksult õlgi alla ja
lahkub temast alles siis, et minna tuppa ja
ka enese eest hoolt kanda.

7.

Täidetud töotus.

Lumetuisk kestab kolm päeva. Selle kolme
päeva jooksul teeb John hobusele kõik, mis
ta oskab ja võib, hobusele, kes on ta elu
päästnud. Mingisugune töö pole talle liig,
kui ta temale ainult saab head teha; kõik,
mis tal on, annab ta hobusele süüa.

Ja kui hobune tallis seisab soojas ja hästi
toidetuna, kuna väljas torm vingub ja tuisk
mõllab, näib, nagu hindaks ta seda hoole-
kannet.

Neljandal päeval tuleb päike. Milline
päev! Milline ilu! Nii kaugele kui silmad
näevad, seisab rohulaas, tasane ja laineline,
kaetud silmipimestav-valgest lumest, mis
päikese käes suurepäraselt värviilus kiren-
dab. Siin ja seal seisavad põõsad liikuma-
tult, pühalikult, nagu lünevälja valvurid.
Ja kaugel valges kauguses tõstavad mäed
oma kirendavaid, valgeid harju, millest risti
läbi jookseb must triip, metsavöö, ainus
must kõiges selles valguses.

Aga valgest päevast hoolimata on Johni
süda raske. Tema on enesele töotuse annud
tätku vabastada. Täna peab ta oma töotuse
täitma. —

John armastab hobust kõigile ta vigadele
vaatamata, ja nüüd, mil ta temast peab lah-
kuma, on hobune talle veel tuhatkorda arm-
sam. Kas siis teist pääseteed ei ole? Ei, ei!
See oleks iseene kiusatusse saatmine. Ta
peab oma töotuse täitma.

Raske südamega läheb ta talli hobusele
viimast korda toitu andma. Ka täkk on ra-
hutu. Ta on ilma muudatust märganud. Kui
ta tema nüüd lahtiselt välja laseb, siis ei
tule ta iial enam tagasi.

John läheb majja ja valmistab enesele
eine, aga söök ei maitse talle. Ta leiab, et
midagi pole nii, kuidas see peaks olema.

Saabub lõuna, enne kui ta talli läheb oma
töötust täitma. Täkk rebib päitseid, kui John
talli tuleb.

John täheb ta juure, silitab teda õrnasti
ja kaua, enne kui ta nõõri lahti teeb. Läl-
vel jääb ta seisma, et hobusel päitseid peast

ära võtta. Ta vaatab hobuse ilusatesse sil-
madesse, hõõrub oma nägu hobuse pead
vastu, silitab teda; aga ta ei suuda rääkida,
sest pisarad istuvad tal kõris.

Viimaks võtab ta päitset peast, laseb nad
kukkuda, ja esimest korda pärast vangista-
mist on hobune vaba, takistamata päitsetest
ja nõõrist, sama vaba kui enne.

Ta astub mõne sammu, nuusutab lund,
pöörab mõne korra, nagu sobivat kohta ot-
sides, laskub siis maha ja väherdab mitu
korda. Siis tõuseb ta, raputab ennast kõvasti
ja hakkab pikkamisi minema, selle juures
ise siin ja seal põõsaid nuusutades.

Kuni ta teda veel näeb, seisab John väl-
jas ja vaatab talle järele, isegi veel tükk
aega siis, kui täkk juba mägede taha on
kadunud. —

Aga kuidas imestab ta, kui ta videviku
ajal kolde ees seisab ja enesele õhtutoitu
valmistab. Ta kuuleb talliukse ees kobinat
ja näeb täkk, kes sinna tahab sisse saada.

Ruttu laseb ta tema talli, annab talle
kaeru ja heinu, katab ta vaibaga kinni,
puistab temale õlgi alla. —

Nüüd algab hobusele uus elu. Teda ei
tarvitata millegi jaoks. Ta on vaba, tuleb
ja läheb, millal tahab. Paha ilmaga seisab
ta tallis. Nii möödub talv. —

Ühel päeval saabub äkki kevade. John
näeb seda rohulaanest, mis hakkab muu-
tuma roheliseks. Ta kuuleb seda öösel, kui
metskoerad üks teist hütavad ja oma kevade-
ning armastuselaulu laulavad.

Ammu on lumi madalmaal kadunud. Ai-
nult mägedes kirendab ta veel päikesepais-
tel.

Täkk elab ikka veel sedasama vaba elu.
Läheb ja tuleb, mil ise tahab. Aga kui õhk
läheb soojaks ja rohi oma nina uudishimu-
likult nullast välja pistab, siis muutub ta
rahutuks. Ta tunneb enese olevat üksipäi,
tal puudub midagi, ja tagajärg on, et ta
käigud muutuvad pikemaks. Kasvava hir-
muga märkab John, et täkk enam nii täp-
selt kui enne aega tähele ei pane, kui õhtu
saabub.

Esiti jääb ta ära kaks päeva, siis kolm,
ja siis lõpuks ühel ilusal, soojal päeval lä-
heb ta hommikul minema ja ei tule iial
enam tagasi. —

Arvatavasti tõmbas süda teda sinna, kust
ta oli tulnud. Tagasi vabadusse ja elusse,
tagasi oma haaremi juure väljas mägestikus.
Kõige juure, millele tark hobune mõtles,
kui tal kevade hakkas veres kohisema.

(Lõpp.)

Punanahad miljonäridena.

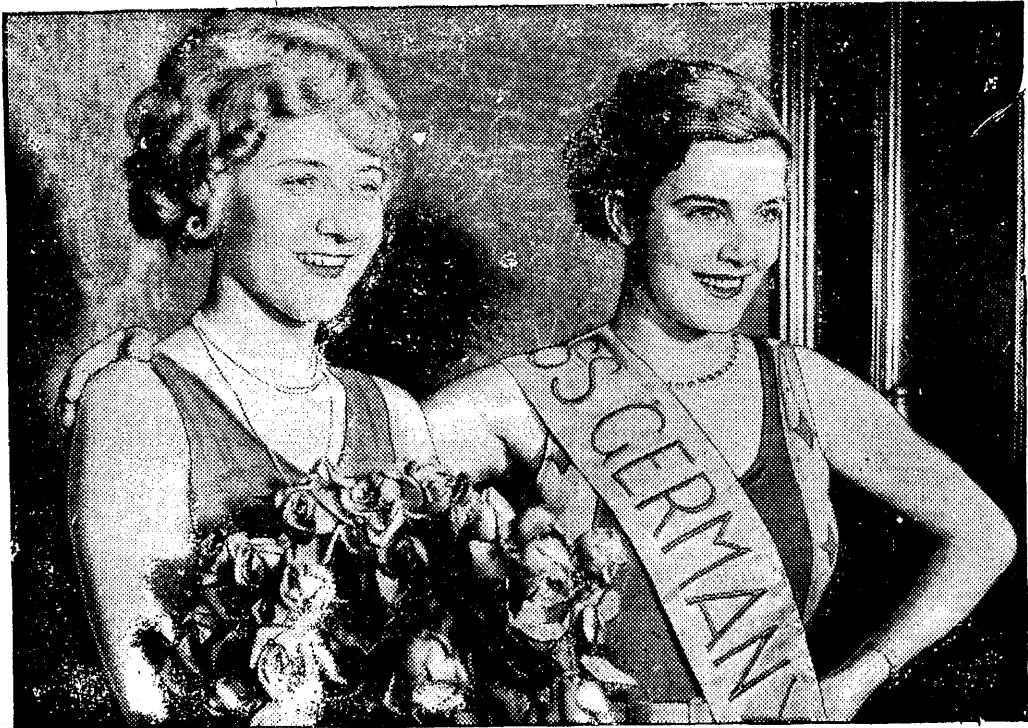
Ameerika-Saksa kirjanik **Arthur G. Albrecht**,¹

Kes viimasena naerab, naerab hästi . . . Kestis sada aastat, enne kui järg tuli indiaanlase kätte. Nüüd naerab ta. Rahupiibu asemel suitsetab ta sigareid, mis maksavad dollar tükk. Sõjakirve asemel keerutab ta kupongikääre. Ja naerab, naerab . . .

Õiallikad ujutavad punast meest Oklahomas juba kakskümmend aastat kullavih-

tolmuimejate ja pesumasinatega, kaubitsejad teevad ennekuulmatut äri.

Igal sügisel läheb hulk pruunipõselisi, mustajuukselisi, kallitesse kasukatesse rietatud preeria tütreid idapoolle, et asuda Atlandi ookeani lähedal olevates osariikides uhketesse pensionaatidesse, kus on laagris timberkäämisvormid, lihv, ja see, mida

Saksa endine ja tänavuaastased iluduskuningannad.

Paremal prl. Dorrit Nitykovski 18 a. Saksa iludus, rahvuselt poolakas, keda valiti 1800 võistlejate hulgast „Saksa iluduskuningannaks 1930.“ Tema suurim unistus on saada näitlejaks. Vasakul 1929 aasta iluduskuninganna.

maga ja paljud selle raassi esindajad, kes valge venna poolt tosin kordi paljaks röövitud, vaeseks tehtud, ära müüdnud ja petetud, on nüüd määratu rikkad inimesed. Röövimine ja petmine edeneb muidugi endiselt hoogsalt, kuid selle vahega, et sellest nüüd ka indiaanlane veidi kasu saab.

Kallihinnalised, tihtilugu sisseveetud autod, mille polstritel istuvad uuema moe järelle rietatud indiaanlased, keerutavad Oklahoma maanteil tolmupilvi õhku. Raadio — ja klaverimütjad, põdranahksete vestide,

tühe sõnaga nimetatakse hariduseks. Isa Big Chief Rain Water (Kõrge Pealik Vihmavesi) ei lase end narrida ja tal on raha küllalt.

Oklahoma oli metsikuma asunikudetungi näitelavaks, kes võtsid maa tormilainena eneste alla, kui president Harrison 1889. a. kevadel maa asunikkudele kättesaadavaks tegi. Ja muinasjutulik on tõus, mille endine indiaanlaste territoorium üle on elanud seitsaadik, kui sealt leiti õli.

Oklahoma tänapäeva romantika avaldub

arvudes. Oliallikate toodangus, mis oli 1927. a. 277,274,000 tündrit dol. 1397,000,000 väärtuses. Täna on Oklahomas umbes kolmteist miljonäri indiaanlaste seas, seal kõrval aga leidub sadu, keda must kuld on teinud küllalt nii rikkaks, et nad võivad mängida Wall Streetivähemrikastega ühise laua ääres pokerit. Nende kõrval on nuidugi tuhandeid ja tuhandeid — ja see ehk üllatab — kel ei ole midagi peale tüki maa, millelt lõikavad palehigis kehva maisilõikuse, ja viletsa omni, peale katkiste pükside ja särki, mis kord oli sinist värvi.

Oklahoma kuulus Louisiana piirkonda, mille Ühisriigid ostsid 1803. a. Napoleoni käest. Kui eelmise sajandi kolmekümne dateer aastates valged leiutasid Alabama, Georgia, Mississipi ja Floriida viljakad maakonnad, määras kongress a. 1834 indiaanlastele elukohaks maaala, mis kattis peaaegu kogu indiaanlaste territooriumi. Nad loobusid lepingliselt oma maavarandusest lõunapoolsetes osariikides ning valitsus lubas neile selle eest neitsiliku, samaväärtusliku, „roheline vaibaga“ kaetud ürgmaa, mis pidi olema nende omandus „kuni kasvab rohi ja voolavad jõed.“ Nad võisid teha oma seadusi ja nende järele elada ning ainsaks tingimuseks oli, et nad valgete vastu ei tohi alustada sõda.

Indiaanlased rändasid välja. Kuid neile määratud uudismaad ei saanud võrrelda maaga, millest nad olid loobunud. Rohelise vaiba asemel leidsid nad liivase, tolmuse, päikesekuuma stepi, mida katsid üksikud põõsad. Puid leidis ainult piirimaade nägises ümbruses. Kuus kuud aastas undas rohtlaas kõrvetavate päikesekiirte käes. Kuid indiaanlased olid teinud lepingu „suure, valge isaga“ Washingtonis, jahisaak oli rikkalik ja nii jäid nad siia, pidasid lepingut ja ei sõdinud valgetega.

Möödus inimiga. Valged olid rahuldatud oma maadeahnuses. A. 1866 loobus kriikide suguharu oma territooriumi läänepoolsest osast, mütes selle, 3,402,450 aakrit, 30 centi aaker, valitsusele, ning seminoolid mütsid 200,000 aakrit, 15 centi aaker, ja ostsid selle eest 200,000 aakrit endisest kriikide maast, kuhu olid paigutatud valged asunikud. Teistele suguharudele määrati ülejäänud maaala omanduseks, mis aga enamalt jaolt elanikkudeta jäi. Seda elanikkudeta maaala katsuti igal viisil koloniseerida ja kaheksakümne dateer aastate lõpul asutas kongress siia uue „territooriumi,“ andes kriikidele ja seminoolidele nende 1866. a. esialgselt äraostetud maa

Dr. Küsters
Hollandi iluduskuninganna 1930.

eest kahjutasu 4,193,799 dollarit 5,439,865 aakri eest, mille eest nad täielikult sellest maast loobusid.

22. aprillil 1889 andis president Harrisoni proklamatsioon selle maa vabaks. Üle 50,000 asuniku võtsid nimetatud päeval maa eneste alla. Esimesel õhtupoolel avati Guthries pank 50,000 dollarilise kapitaliga. Neli kuud hiljem oli linnal neli päevalehte, veevärk, tänavraudtee, elektrivalgus ja kuus pank. Esimesel aastal puudus alles korraldatud valitsus, mis tuli, kui kongress 1890 lõi Oklahoma — territooriumi. Teine „maa-tung“ oli septembris 1893, kui valitsus vabastas asumiseks tshirokiide suguharult ülevõetud maaala, mis oli 6 miljonit aakrit suur. Enamik punanahku oli harjunud juba valgete kuritarvitustega ja sellepärast ei pannud ta uuele invasioonile vastu. Kuid leidis siiski peotäis, kes tõstsid mässu uue korra vastu. Nad tuletasid meele lepingut, mis andis maa nende omanduseks, „kuni kasvab rohi ja voolavad jõed.“ Rohi haljendas veel, jõed ei olnud ära kuivanud, Arkansasi ja Verdigrisi, Cimarroni ja Canadian Riveril voolasid ikka veel Mississipi poole. Et neist mässajaist lahti saada, andis neile valitsus 1902 selle maa, mis veel jagamata oli jäänud.

Mõned aastad hiljem, kui indiaanlaste ja

Oklahoma territooriumitest oli saanud uus osariik (Oklahoma, 16. nov. 1907), tuli õli-ajajärk. Ja indiaanlane hakkas naerma. Sest kõige rikkamad ja suuremad õliväljad leidsid just neis ebasõbralikkudes maakohdades, mis olid antud mässumeestele. Ja mujal, kus maapind samuti hakkas õli andma, olid indiaanlased enestele hoidnud õiguse mineraalide peale.

Jutustatakse kõige uskmatumaid lugusid sellest kentsakast viisist, kuidas punased tõusikud oma raha pillavad, ja suurem osa neist lugudest on tõsi. Keskpärane indiaanlane hindas raha seni ainult vahendina, mille eest võis enesele muretseda toitu, riietust, kaks jahipüssi, laskemoona ja mõned koerad. Leidis sadasid vähenõudlikke indiaanlasi, kes seni olid rahuldunud omni ja tükikese maisimaaga, ja kelle peale äkki hakkas sadama kullatükke. Mis ime siis, et kõrgepinge meetodidega töötavad kaupmehed hulkadena kokku voolasid, et neile tarvitajatele — nende jaoks — kaela määrada kasutuid esemeid, mis ka tõepoolest osteti.

Osaged on rikkaim indiaanlaste suguharu. Neid on ümarikult 3000. Kui nad neile määratud maa ära müüsid, olid nad küllalt targad, et hoidsid enestele õiguse mineraalide peale. Õli, tina jne. tantjeemid voolavad ühiskassasse ja jaotatakse peaõiguse järele. Osagede hulgas ei ole miljonäre, kuid üksik õlitantiim aastas on ulatunud 20,000 dollarile ja ei ole iialgi langenud 4800 dollarist alla. Mõnel indiaanlasel on mitu peaõigust ja nad saavad siis ka igatühe eest vastava summa. Osagede juures on mõned lõbusamad lood juhtunud, kuidas indiaanlane raha raiskab. Kui nad äkki kullas ujusid, taltsid nad valgete eeskujul enestele „head aega“ teha. Täna või homme võib juhtuda maal reisivale turistile, et ta kusagil Pauhusta lähedal silmab maantee ääres tuliut, omaniku poolt mahajäetud, kallihinnalist autot. Mõni punanahk on tüdinenud omast Packardist või Pierce-Arrow'st ja on ta seisma jätnud nagu laps mänguasja.

Keegi osage-pealik sõitis ühel hommikul täis uhkust uue autoga, mille eest maksnud 7000 dollaril sularahas, garaashist Pauhuskas. Ohtupoolel tuli ta jala tagasi.

„Auto pole midagi väärt,“ ütles ta ja võttis taskust paksu raharulli. „Tahan uut autot.“ Selgus, et auto bensiin oli lõppenud. Muidu oli kõik korras.

Ühes teises Oklahoma linnas peatas turist tühe indiaanlase lihtsa omni ees, et paluda veidi värsket vett. Majakese ees seisis suur, kallihinnaline auto. Majakese taga, õues, lageda taeva all, tuulele ja vihmale tallermaaks, seisis ulke Steinway tiibklaver. Onnis istus indiaanlane ise, näris tubakat, suitsetas sigareid, paremal oli tal hiiglasuur raadiovaljuhääldaja, pahemal teine, mõlemad täies tegevus. „Üks raadio hea, kaks raadiot parem,“ ütles ta külastajale.

Et indiaanlasi pigistatakse igast küljest ja isegi valitsuse ametnikkude poolt, on tõsiasi, ja kuigi sellele tüssamisele viimastel aastatel ametlikult poolt piire on katsutud panna, lakkab ta alles siis, kui punanahad on õppinud tundma raha väärtust. Esialgul on neid sellega aidata katsutud, et täisverd indiaanlased on eestkostmise alla pandud. Ilma eeskostja loata ei tohi ükski dollaritki raisata. Segavereline selle vastu on peremes oma varanduse üle. Eestkostjad on ka ainult inimesed ja on olnud juhuseid, kus nad lubanud oma hoolealustele priiskavaid sisseostusid 12—25% provisiooni vastu. Mitte väike osa indiaanlaste miljonitest kleepub inimeste määrdinud käte küljes, kes on saanud Oklahoma rahaasjanduses ja poliitikas võimumeesteks.

Vähe tuntud on vist ka, et kullavilhm Oklahomas on loonud seal rikaste neegrite klassi. Sarah Rector, praegu Kansas City's, on Ühisriikide rikkaim „värviline“. Eelmise sajandi punased sõjamehed pidasid neegrriorje, keda nad lõunariikidest Oklahomasse kaasa kutsusid eriti arvuliseks peale neegrite vabastamist Abraham Lincoln poolt.

Oklahoma üllatused, lootused, et homme ollakse rikas, on samad üllatused, samad lootused, mis täitsid „kullapalaviku“ ajal iga rinda Kalifornias, Alaskas, Nevadas. Sest oli on loonud uued kullaväljad ja sama optimism, mis lasi südameid kiiremini lüüa Vaikse ookeani kaldal ja üleval põhjas, valitseb ka siin ja ükski inimene ei või öelda, kelle omni tuleb õnn järgmisel korral.

Briljantnõel.

Saksa kirjanik **Käthe Schoenlank.**

Kontsert oli lõpul. Kiiduavaldused müri-
sesid läbi saali, mis hakkas aeglaselt tüh-
jenema. Ikka uuesti hüüti geniaalset kapell-
meistrit ja publiku hõisked ei tahtnud lõp-
peda.

Veel täielikult imetoreda muusika köidi-
kutes, ruttas Ruth Degener viimaste seas
väljakäigu poole. Vestibüülis pidi ta koh-
tama tuttavaga, kes pidi tulema kooriliik-
mena vastupidises sihis. Teel riietehoiuruumi
komistas ta äkki üle kõva eseme. Ta tõstis
selle üles ja hoidis käes imeilusat briljant-
nõela, väärtuslikku tööd, mis võis olla kal-
lis perekondlik pärandusasi, kaotajale kind-
lasti valus kaotus.

Kuna Ruth oma leidu veel vaikse hea-
meelega vaatles, tuli tema poole isiklikult
tuttav kapellmeister mitme kooriliikme saa-
tel. Ruth näitas leidu ja palus kapellmeis-
trit nõela cnese hooleks võtta, kuna kaotaja
kahtlemata algul tema poole pöörab.

Mõned päevad peale seda sündmust lan-
gesid Ruthi pilgud juhuslikult järgmisele
jämedalt trükitud kuulutusele ajalehes:

„Läinud esmaspäeval kadus Philharmoo-
nia kallihinnaline briljantnõel. Vana pere-
kondlik pärandusehe erilise, isikliku väärtusega. Leidjale antakse kõrge tasu. Ära
anda proua salanõunik Antonile, Berliin-
Friedenau, X-tänav.“

Ruth hõiskas ja rõõmustas leiu üle. Ta
istus kohe kirjutuslaua taha ja teatas kuu-
lutuses nimetatud daamile, et tema on nõela
leidja ja et see on kapellmeister Dr. Brauni
kätes, kust ehet igal ajal kätte võib saada.

Ruth mõtles vaevalt veel sellele juhtumi-
sele, kui ühel päeval üks daam temaga
isiklikult rääkida soovis.

„Mu nimi on proua salanõunik Anton.“
Sümboolne ja auväärne vana daam emali-
kult heatahtliku pilguga seisis ta ees.

„Tahaksin Teid tänada mu armas, armu-
line preili. Teie sõbralikud read tegid mulle
palju rõõmu,“ ütles salanõuniku proua, kui
oli võtnud Ruthiga istet mugavas elutoas.
Juba veerandtundi hiljem jutlesid mõlemad
daamid nagu vanad, head tuttavad. Asja-
tundlikkude pilkudega vaatles salanõuniku
proua toa maitsekat ja soliidset sisseseadet.
Eriliselt kaua puhkasid ta silmad ühel õli-
maalil, mis kujutas noort, blond naist arm-
sate joontega.

„Tuhm kuldraam ja kogu maali välimus

tuletavad mulle elavalt meele mu ainsa,
ammu surnud õe pilti. Pildid on nähtavasti
samast aastasajast. On noor naine Teie su-
gulane, armuline preili?“

„See on mu ema, teist aastat abielus,“
vastas Ruth.

„Emakene, kas ei tuleks sa mõneks mi-
nutiks siia?“ ütles Ruth ning avas ukse kõr-
valolevasse söögituppa. Pääaegu kaheksa-
kümneaastane proua Degener, suursuguse
vana daami tüüp vanast ajast, tõusis sohva-
nurgast. Ruth tutvustas ema salanõuniku
prouale ja võis varsti rõõmuga märgata, et
mõlemad daamid üksteisele meeldisid.

Kiirelt möödus aeg. Kui proua salanõunik
Anton poolteise tunni pärast lahkus, pidi Ruth
talle lubama varsti vastukülaskäiku teha.

Ruth Degener ei olnud enam noor ja sei-
sis pealinna sotsiaalse elu mõllus, kus eten-
das juhtivat osa. Hoolimata vähesest ajast

Türgi iluduskuninganna 1930.

Türkklanna Mübeydel Namik keda valiti I iludusvõist-
lustel Türgimaal „Mis; Türgimaaks“. Nagu me teame,
elased senini Türgi naised väga tagasihoidlikult ja liiku-
sid tänavatel ainult kaetud nägudega.

vastas ta varsti salanõuniku proua külaskäigu, kes oli huvitanud ta vaimu, mis tundis rikkaid, kunstlisi huvisid.

Üks pilt iseäranis tõmbas maitsekas siseseades Ruthi pilgud enesele. Salanõuniku proua märkas seda.

„See on mu surnud õe pilt, kellest Teile hiljuti jutustasin,“ ütles ta. „Temalt pärisin kalli briljantnõela. Nõel on 170 aastat meie perekonna omandus ja teda pärib vanem tütar. Et ise olen lastetu ja et mu õe ainus poeg ei ole abielus, satub nõel peale minu surma kahjuks võõrastesse kätte. Mu õepoeg Alfred, keda hoian emaliku armastusega, läks kahe aasta eest sinse, suure panga sündikusena New-Yorki. Kuid juba umbes nelja kuu pärast tuleb ta jäädavalt Berliini tagasi. Armastan teda südamlikult ja suudan vaevalt jällenägemiseni oodata.“

Sellest õhtust saadik oli Ruth uue emaliku sõbranna sagedane külaline. Elavas, vaimlises ja hingelises mõtetevahetuses astusid mõlemad naised tüksteisele iga kuuga lähemale.

Seal esitleti talle ühel päeval umbes viiekümneaastast härrat. See oli õepoeg, kellest majaproua tihti oli kõnelenud. Dr. Alfred Wagner, Ameerika reisija ja juurdunud poissmees. Irooniliselt kummardas ta Ruthi ees.

„See siis on ingel inimkujul, kellest tädikene mulle nii tihti vaimustatult on kirjutanud!“ ütles ta naeratades, „Tõepoolest, olen peaaegu armukadedaks saanud.“

„Ei ole põhjust,“ vastas Ruth, vaadates teda jahedal pilgul. Mehe irooniline toon ärritas teda. „Ma ei pea end ingliski ja ei tahagi olla naisugune vigadeta olevus.“

„Noh, olen ikka leidnud, et naistel selle nime vastu midagi ei ole —“

„Ja mulle on alati mehed vastumeelsed olnud, kes tarvitavad nii ülespuhutud sõnu,“ katkestas Ruth teravalt.

Dr. Wagner vaatles Ruthi huumoririkka naeratusega.

„Teie olete sõjahimuline, armuline preili,“ ütles ta. „Kas on see kutse süü või kuulute Te kilpneitsite sekka. Avalikus elus seisvad naised kaotavad enamalt jaolt armsa veetluse ja on rikutud „kombelise perenaise, laste ema“ osaks.“

Salanõuniku proua astus juure.

„Kas olete juba tuttavaks saanud? Arvan, teil peaks olema mitmesugused ühised huvid,“ ütles ta sõbralikult. Ruth vastas teatud rahuga:

„Ei, proua salanõunik. Härra doktor näib pidavat mind mehelikuks naiseks. Ta ei usu

kindlasti mitte, et olen osav ka koduseis asjus.“

Istuti lauda ja jutt pöördus dr. Wagneri Ameerika juhtumustele. Ta oskas hästi jutustada, kirjudes värvides kujutleda. Mõlemad daamid kuulasid täis huvi ja alles peale keskööd saatis doktor Ruth Degeneri koju.

„Kas ma haavasin Teid?“ küsis ta äkki. „Olen suur pilkaja ja ei usu, et kutselistel naistel oleks palju naiselikke vooruseid, kõige vähem vist neil, kes töötavad poliitilisel ja ühiskondlisel alal. Kas tahate mu arvamisi muuta? Olen valmis juure õppima.“

Kelmika naeratusega vaatas ta Ruthile näkku.

„Kui ütlete nii kenalt „pater peccavi,“ ütles Ruth samuti naeratades, „ei või ma Teie peale pahane olla.“

„Vaadake, see rõõmustab mind; ma ei salli pahaseid naisi.“

„Teie ei salli vist naisi üldse mitte, peate neid tühisteks ja edevateks, kes ei ole väärt, et võiksid kõneleda targa mõtlejaga tõsise sõna? Eks ole nii?“

„Teie vaatasite mulle südamesse, preili Degener,“ ütles ta, naljakalt andekspaluva liigutusega kätt südamele surudes. „Kuid müdugi — juuresolijatest ei kõnelda.“

„Oh, naisugust labasust ei oleks Teie tohtinud ütelda.“

Nii naljatasid nad ja Ruth pareeris targalt vaimurikka mehe pähepisteid. Kui Ruth jumalaga jättis, vaatas dr. Wagner talle näkku ja surus suudluse ta kaele.

„Ehk palun veel kord naissoolt Teie pärast andeks,“ ütles ta. Ja kui uks ta taga kinni langes ja ta läbi vaiksete tänavate koju läks, sosistas ta enese ette:

„Tore naine! Hm, vana poiss, kuidas oleks?“

Juhus tahtis, et Ruth eestkostjana ühte oma hoolealustest samas pangas ametisse soovis panna, kus Alfred töötas sündikusena. Tal oli olnud hoolealuse pärast, kes oli juba saanud noomituse noorsookohtult, palju vaeva ja jooksmist. Nüüd oli talle Alfredi soovitus väga kasulik ja see õppis teda ta õnnistusrikka töö juures tundma.

Üldse oli Alfred oma arvamisi ammu muutnud. Kasvava lugupidamise ja imetlusega vaatles ta Ruthi harmoonilist isikut, ta imestamisväärt energiat, ta sügavat ühiskondlikku tunnet, mis ühines suure asjatundmise ja peene taktiga. Ka tohtis ta varsti veenduda Ruthi majapidamise talendis, kui ta, varsti peale uut aastat, ühes tädiga veetis kena õhtu Degeneri perekonnas. Eeskujulikult valmistatud söök rõõmustas külalisi

ja et dr. Wagner sarnastest lõbudest lugu oskas pidada, kiitis ta seda väga.

„Kõik minu töö,“ naeratas Ruth. „Jah, ühiskondlises tegutsev naine oskab kutsesest hoolimata keetmist ja praadimist.“

„Tõepoolest iseäralik naine ja õnnelik see mees, kes ta kosib,“ mõtles Alfred, kui aeglaselt koju läks.

Kuidas tulid talle, viiekümneaastasele, juurdunud vanapoisile, sarnased mõtted? Kas see ei olnud naeruväärt? Kas ei pea teda Ruth, see küps naine, kes kindlasti ammu oli loobunud abiellumisest, fantastiks, kui ta teda kosiks?

Kuna ta muidu alati hästi magas, pöörles Alfred sel ööl unetult voodis. Järgmisel hommikul oli talle selge, et armastas Ruthi ja otsustavalt avaldas ta oma tundeid kirjas, mille enesepilkamisest paistis soe tunne.

Kuid ka Ruthi südames oli ammu ärganud sügav tunne selle targa mehe vastu. Ta ei kaalunud kaua ja võttis kosimise vastu.

Varsti esitlesid end mõlemad salanõuniku prouale pruutpaarina. Vana daam oli väga rõõmus ja lubas kihluseid omas korteris pühitseda.

Kui Alfred viis mõrsja rikkalikult ehitud aukohale, leidis ta omalt taldrekult, nelkide vahelt, kastikese. Kiirelt avas ta selle ja leidis — toreda, vana briljantnõela, mida vaatles vaimustatud hütidega,

Kuid tädi ütles naeratades :

„Sinuta, mu armastatud laps, ei oleks ma nõela arvatavasti iialgi tagasi saanud. Peale minu surma kuuluks see sulle nii kui nii Alfredi abikaasana ja et ma veel kaua aastaid teie hulgas elada sooviksin, palun sind minult juba täna vastu võtta seda parandusehet.“

Südamlikus tänumeeles langes Ruth tädile kaela ja lubas talle alati ehte vääriline olla. Õnnelik peigmees aga suudles teda südamlikult ja ütles:

„Nõel on õigupoolest meie õnne looja. Tema on põhjuseks, et vana naistevihkaja pööras armastuse ja abielu juure.“

Must koer.

Rootsi kirjanik **Selma Lagerlöf.**

Brügge linnas, Belgias, jutustatakse lugu, mis siin järgneb :

„See oli õige palju aega tagasi, mil meri oli Brüggele palju lähemal kui praegu. Siis polnud veel vaja reisida Ostendesse merd leidma. Seda nähti Brügge müüride juures, ja mõnikord tormi ja kõrge vee puhul juhtus, et hallkollased merevood linna ees seisvast tasasest põllust üle linna ette veeresid ja Brügge kaanalite ja tiikide selge veega ühinesid. Tol ajal ei osatud veel õieti merd tammide ja paisude ning vallide abil peatada.

Aga kuna meri sel kombel ise võis Brüggesse jõuda, siis on kerge aru saada, et küladel, mis linna lääneküljel seisid, alati põhjust oli karta, ja polnud imegi, et inimesed ühes sellises külas mõttele sattusid katset teha, kuidas endid valli abil mere eest kaitsta.

Ühel varahommikul tuli kõik külarahvas kokku; määrati valli suund kindlaks ja hakati töötama. Mõned tegid valliaedu, teised vedasid liiva ja kruusa, mõned ehitasid valli. Töö edenes ruttu ja kõik tundsid rõõmu

ajast, mil põllud ja hütid rahulikult võisid valli taga seista. Aga ühtlasi näis rahva meelest olevat võimatu, et suur, vägev meri ennast pidi laskma lukustada.

„Pole võimalik, et ta enesele laseb päitsed pähe panna, ilma et ennast püsti ajaks,“ ütlesid nad.

Lõunapaiku, kui vall juba hakkas õige suureks kasvama, jooksis üks väike koer tööliste juure. Keegi ei tunnud teda ega teadnud, kellele ta kuulus; ta tuli mere poolt küljest, kus keegi ei elanud. Koer oli suurmängu armastaja, lustilikum kui teised koerad, keda iial nähtud, ja temaga mängimine valmistas tööliste suurt lõbu. Koer oskas tuhat vigurit ja valli valitses tema tulekust saadik suur rõõm. Võimalik, et ta töölisi nii lõbustas, et nad õhtu jõudes mitte ei suutnud niipalju tööd teha kui nad olid teha tahtnud! Öösel tuli meri ja pühkis kõik nende töö minema. Ainustki pajuaeda ja pajukorvi ega mullahunnikut ei jäänud vallile, kui hommik saabus. Aga talunehed algasid tööd uuesti. Lõunapaiku, kui vall jälle tõusma hakkas, tuli koer ja

mängis nendega, ja öösel tuli meri ning hävitas valli.

Sama lugu kordus kolmandal ja neljandal päeval. Aga viiendal päeval võtsid tööliised koera kinni, kui ta nendega tuli mängima. Nad viskasid ta vallikraavide vahele, puistasid liiva peale ja matsid ta elusalt maha. Sest nad arvasid, et meri teda oli saatnud nende tööd takistama.

Ja vaadake, niipea kui koer oli maetud, polnud merel valli üle enam võimust ja ta jäi seisma.“

Valli võib veel tänapäevani näidata, aga ei või vanduda, et lugu selle koeraga ka tõsi oleks. Seda jutustatakse igatahes Brügges, sest et selles oma tähendus peitub.

Liivavall, räägitakse, on seadused ja vormid ja kombed, mis oma ümber ehitame, et oleksime kaitstud suure, metsikulooduse vastu eneses ja eneste ümber, mis alati valvel seisab, kuidas meid saada oma võimusse. Selliste vallide taga võime meie julgesti ja mugavalt elada, aga suurel, metsikul loodusel on alati oma käskjalad, kes tulevad ta töö vallidel hävitavad. Ah, midagi ei arnasta meie nii kui neid, kes meid narrivad ja mängule ning hullamisele meelitavad, kes teevad, et endid tunneme inimestena.

Neid ei maeta enam elusalt, ei Brügges ega mujal.

Aga selle eest ei ela inimesed oma liivavallide taga ka enam mitte väga julgesti ja kindlasti.

Ahv.

Läti kirjanik **Jahnis Jeserin.**

(Jahnis Jeserini tuntumaid ja andrikumaid Läti kirjanduse esindajaid. Ta suri umbes viie aasta eest tiisikusse, 33 aastat vana. Teda peeti Lätis „Läti Edgar Poe“ks“. Alljärgnev jutustus „Ahv“ sai Riia kultuurkapitalilt auhinna.)

Heinamaal jõe taga kanti viinane hein küüni. Kustki kostus vikati kõlin. Mõned metspardid tõusid õhku ja kadusid kaugusse. Istusime haotule ääres ja kõnelesime. Mälestused kerkisid esile ja igatiks meist jutustas mingisuguse loo oma elust. Kõige vanem niitja, tõsine, elatanud mees, kes nähtavasti oli valinud selle kutse puuduse tagajärjel, heitis mõned kuivad tüved tulle, ja kui leegid kõrgele lõid ja ta tõsisist nägu valgustasid, süttitas ta piibu ja jutustas meile järgmise juhtumuse:

„Kümne aasta eest, kui olin veel elumees, tundsin meie linnas daami, kes neli korda oli vahetanud oma nime. Algul oli ta preili Lepka, siis kolm talve proua Tetun, siis kolme aasta pärast Pavlova ja hiljem kolitasin teda parunitar Schlippenbachina. Esimese mehe oli ta surma kihutanud, teise maha jätnud ja sai rikka mehe sõbrannaks. Olin lõpetanud tookord reshiikooli ja õppisin juhuslikult tundma elegantses restoranis Läti parunitari. Ta tunnistas mulle kohe, et oli omas elus juba palju mehi armastanud:

noori, vanu, abielumehi ja poissmehi, rikkaid, vaeseid, tarku, rumalaid ja et ta klassifitseerib mehi oma arvamise järele.

„Mind huvitavad mehed tänapäev vähe!“ ütles ta, heledalt naerma hakates.

Ta oli — hoolimata kolmekümnest aastast — ikka veel väga ilus, elegantne, temperamendiküllane naine. Abikaasat kohtles ta ükskõikselt. See tohtis küll ta palekesi suudelda, kuid sellegi eest pidi ta ta suma raskete ohvritega.

Mõne aja pärast kadus ta mu silmapiirilt ning üldiselt oletati, et ta on lahkunud linnast või et ta oli alustanud uut romaani oma teise abikaasaga. Tal oli Kleopatra loomus ja sellepärast oli see oletus võimalik.

Kui jälle algas karnevaaliaeg, ilmus parunitar uuesti. Teda nähti kõigil suurtel pallidel ja maskipidudel. Ta tuli, äratas tähelepanu ja kadus nagu meeteor.

Ühel heategevusmaskipeol kõnetas ta mind äkki. Ta oli tulnud seekord maskita ja ta tähelepanu minu vastu äratas üldist üllatust, sest ta oli muidu kaunis kinnine.

„Nagu näete,“ ütles ta peenelt naerata-des, „olen leidnud uue maailma. Tean, et tunnen suuremat osa siin olevast seltskonnast ja teistele olen vähemalt mõneks tunniks „tundmatu.“ Istume ja vaatleme maskipeo möllu!“

Laskusime diivanile; ta vaatles tähelepa-

nelikult maskide vallatud toimimist ja tundis maskidest hoolimata peaaegu kõik oma tuttavad ära.“

Lõpuks märkas, et ta pilk kaua aega jälgis kedagi härrat, kes oli ahvina rietatud. See mees kopeeris suurepäraselt õige ahvi liigutusi, astus täpselt nagu orang-utang, lastes pikkadel kätel külgedel ripuda. Kostüüm sobis ta laiaõlalise kujuga. Et tõsta võrdlust vallatu ahviga, kahmas ta aegajalt käpaga mõne daami frisuuri ja jooksis kiirelt minema.

Parunitar kargas äkki üles ja mõned minutid hiljem jalutas ta juba käsikäes ahvikostüümis maskiga. Ta kavaler oli nähtavasti väga rahul. Ta kummardas kehaga daami poole, kuulatas tähelepanelikult ja urises midagi endamisi. Ta ei tahtnud ühe toonigagi ära anda, kes ta oli, oli väga kohmakas tantsides ja ainult ta daami vaimustus võis andestada ta kohmakust.

„Vabandage, üks silmapilk!“ kostus äkki nende taga võõras mehehäääl.

Ahv teretas, eemaldus daamist ja kadus inimhulgas. Kui parunitar mind silmas, hüüdis ta mulle :

„See on alles mees! Mitte nagu teie! Missugune temperament! Ma ei tea ikka veel, kes ta on. Ta surub mind nii kõvasti enese vastu ja ta silmis on sära nagu ma sarnast tänapäevani ei ole näinud!“

Sel silmapilgul ilmus mask ahvikostüümis uuesti saali. Parunitar surus kiirelt mu kätt ja ruttas tundmatu juure.

Ma ei tundnud armukadedust ja eemaldusin kiirelt kõrvaltuppa. Seal oli vaikne ja rahulik, aegajalt tuli mõni paarike, suudles ja kadus uuesti.

Möödus kümme minutit. Seal avanes üks ja tupp astus parunitar ahviga. Ta ve-

das kavaleri tupp; see puikles algul, kuid andis siis järele. Kuulsin, kuidas parunitar poolvaljult hüüdis : „Armsam!“

Seda sõna kordas ta mitu korda, siis tormas oma saatja kaela ja suudles teda kirglikult. Sel silmapilgul kostus kohutav urin ja ühtlasi surmani ehmunud inimese hirmus karjatus. Parunitar katsus end kavaleri käte vahelt vabastada, kuid tal ei õnnestunud see. Ühe hüppega olin ta juures ja nägin avatud lõugu arvurikaste, valgete hammastega.

See oli tõeline ahv. Katsusin asjatult naist vabastada. Orang-utang haaras õnetu naise keha ja kandis ta uhkelt saali. Suure vaevaga õnnestus seal vabastada parunitari, kes lebas sügavas minestuses. Ta nägu, ta õlad olid katki hammustatud ja kaelalt tilkus verd.

Järgmisel päeval tuli parunitar lühikesteks ajaks meelemärkusele, siis karjatas ta metsikult, kaotas mõistuse ja vastu õhtut sulges ta silmad igaveseks. Ta oli maksnud seikluse oma eluga!“

Vana skeptik vaikis silmapilguks ja kohendas haotuld. Taevast sirasid juba tähed, jõest tõusis udu ja kõik näitus tontlik ja saladuslik. Siis süütas vanamees piibu ja ütles :

„See ahv oli — nagu selgus hiljem — dresseeritud tsirkuse orang-utang, keda direktor tsirkusega ringi vedas. Üks parunitari arvurikkaid austajaid, kelle daam südametult maha oli jätnud, oli otsustanud daami karistada ja oli sel põhjusel, tundes parunitari armastust kõige iseäraliku ja võõramaise vastu, üheks õhtuks laenanud orang-utangi ja selle ta dompteuri saatel maskipeole toonud.“

Selle jutustuse mõju oli nii tugev, et istusime kogu öö vaikides laagritule ääres.

Üksindus.

P. Grünfeldt.

*Mets mind piirab. Ümber maja
puud kui vahid valkavad,
üle minu aiaraja
vahikombel vaatavad.*

*Tähetuled taevakaarel
vilguvad ja vilguvad,
valgust üksindusesaarel
vahtidele näitavad.*

*Kui kord majja kostab mühin,
lana äärest tõusen ma,
mõtted otsa eest siis pihin,
võtan välja vaadata.*

*Tuul on tõusnud, mühin kajab
igavikulauluna,
kuulda seda laulu vajab
hing mul hardumusega.*

Raske operatsioon.

Prantsuse kirjanik **Jean Lanion.**

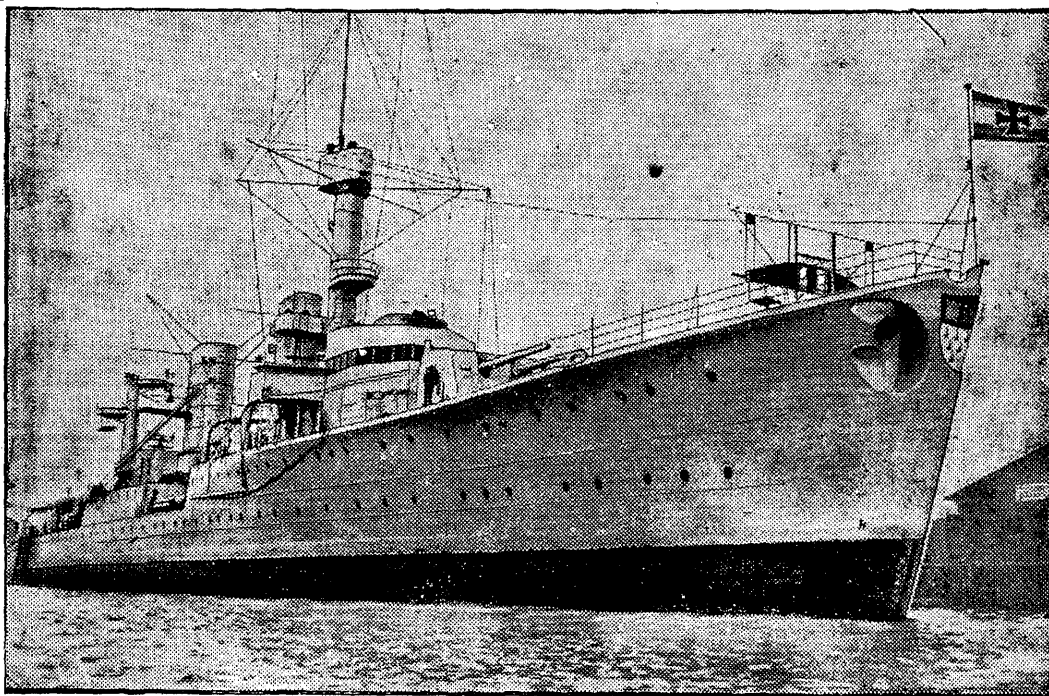
„Järele! Järele!“ ragistas mootor. „Temale järele — temale järele!“ oli professor Francois Claironi ainus mõte. „Kiiremini, kiiremini, ainult et mitte hiljaks jääda!“

Jõudnud jaama, tormas ta perroonile. Rong oli praegu hallist lahkunud ja hakkas kiirust suurendama. Clairon katsus talle järele

võib olla ka andestav abikaas, kust võis ta seda teada.

Maantee jooksis roobaste kõrval, silmapiirile ilmus vuhiseva veduri suitsusammas.

„Kiiremini, kiiremini, me peame talle järele jõudma!“ hüüdis ta autojuhile.

Sakslaste uus ristleja „Köln“.

Maailma sõja ajal hävitasid liitlased Saksa laevastiku, nüüd ehitavad sakslased uusi võimsaid lahinglaevu.

jõuda, aga mis aitas ta kiirus rongi kiiruse vastu? Liig hilja! Ei, mitte hilja. Väljas ootab teda ju ta väike auto — küll see rongile juba järele jõudis.

„Härra jaamaülem, kuhu see rong läks?“

„Marseulle, mu härra!“

Siis jälle autos ja rongile järele kihutama. Viiskümmend, kuuskümmend, seitsekümmend kilomeetrit kihutas auto. Mööda lendas Melun, rong oli veel ainult kümme minutit temast ees. Kümme minutit!

Professor laskus väsinult selgtoele, varsti seisis ta tema ees, kui vali kohtunik või

„Tee on halb, härra professor, aga Dijonini saame temale vististi järele!“

Nii siis Dijonini. Nii oli tal siis aega veel kõige üle järele mõtelda. Mis oli õieti sündinud? Ta leidis, ootamatult koju tulles, Blanche, oma armsa, armsa Blanche üle võõra mehe käte vahelt. Ta nägi ta rõõmu, nägi ta kuumi suudlusi . . . ja seisis kui tarretult. Oli, nagu oleks ehm ta keha surmanud; ta tahtis tuppa tormata, kuid jalad ei kuulnud sõna, aga ta silmad elasid, nägid ja pidid nägema, kuidas ta naine raha ja ehteasjad käsitaskusse toppis ja ühes armukesega majast lahkus. Siis alles lahkus

ta tarretus, ta tormas neile järele. Liig hilja! Ta jäi alati hiljaks! Kuulis ainult, kuidas võõras härra taksiauto juhile hüüdis: „Lyoni vaksalisse!“ nägi veel kord Blanche kahvatut nägu sileda näitlejanäo kõrval . . . siis oli kõik mööda! Ja tema oli üksipäini!

Võimatu oli sellest aru saada! Ilma Jumalaga jätmata, ilma vähemagi seletava sõnata oli Blanche temast lahkunud. Kas tundis ta enese olevat hooletusse jäetud? Temal, professoril, oli ju alati palju tege- mist, aga sellepärast ei võinud ju Blanche. . .

Seletust tahtis ta, ainult seletust, muud

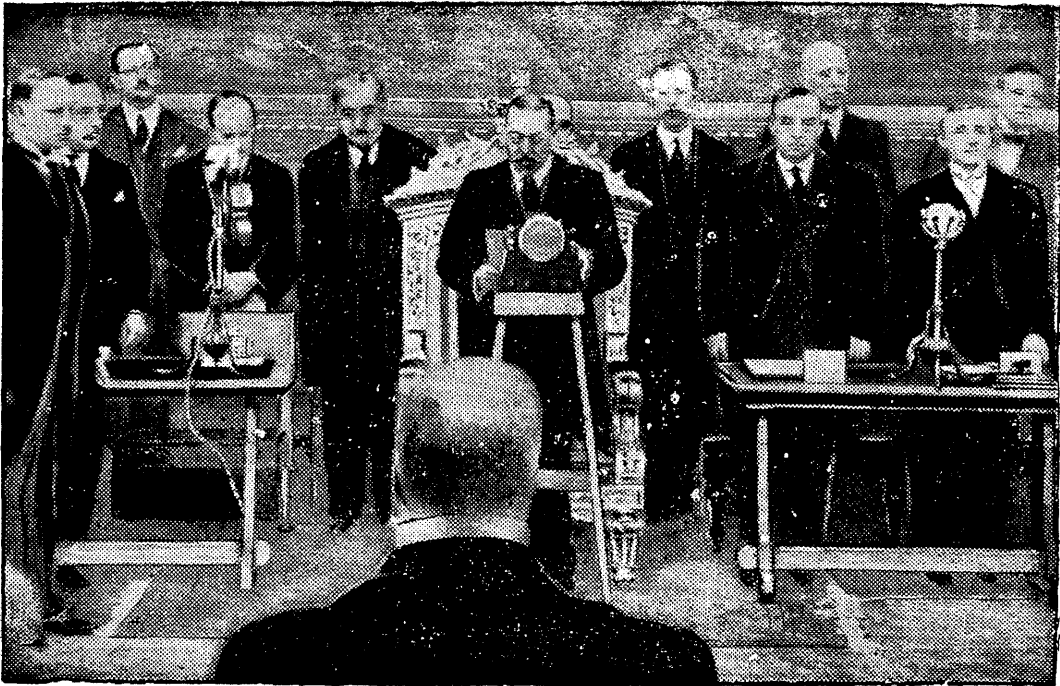
nit kiskus ta enesega kaasa ja sealt kost- sid ehmatusehüüded. Rong oli roobastest välja jooksnud.

„Jumala saadetud karistus!“ mõtles pro- fessor endamisi.

Ta ruttas nii kiiresti kui jõudis õnnetus- kohale. Õnnetuid kanti raamidelt temast mööda, valukisad segunesid otsijate hüüe- tega. Siis rongijubi hää! :

„Jumala eest, arsti, kas siis ühtki arsti siin ei ole? Üks proua jookseb verest tüh- jaks!“

Clairon esitles enese, autojuht tõi auto-

Inglise kuningas Georg V. (keskel) avab Londoni merikonverentsi.

Sellel konverentsil tahetakse panna piiri suurte lahinglaevade ehitamisele.

midagi! Sellepärast järgis ta neid, sellepä- rast istus ta nüüd autos palja peaga, ilma mantlita. Karistada? Neid lahutada? Naist võib olla tagasi võita? Ei, seda ta ei tahtnud ega võinudki.

Puud lendasid tee ääres mööda, mööda lendasid külad, mets, siis väike linngi.

„Tonnère!“ hüüdis autojuht, siis olid nad juba kiirrongi ligidal. Viissada meetrit, kaks- sada, sada!

Siis — pragin, hirmus kisa. Oli sündinud midagi hirmust. Vedur ajas enese uppi nagu haavatud lohe ja laskus siis, mässitud tule- sambasse, risti raudteetammile. Kaks vagu-

kastist operatsioonitarbed. Õnnetuseplatsi lähedal mingisuguses kuuris lamas raskesti- vigastatu. Ja tema raami kohale langenuna hulus üks mees: „Minu naine, päästke minu naine!“

Clairon astus lähemale, mees tõusis. Kas oli see mõni meeltepettus, mis teda narris; see oli ju sama sile näitlejanägu, mida ta kunagi ei võinud unustada. Ja vigastatud naine oli siis . . . Blanche!

„Mina ei või seda operatsiooni ette võtta — ei või!“

„Peate, härra professor, see on teie kui arsti kohus!“

„Ei või!“

Võõras lähenes vankudes.

„Professor Clairon, kuulus kirurg, oo, ma tunnen teid ajalehtedest hästi. Teie peate päästna naise. Kui te teaksite, teie ei paneks vastu!“

Karedasti vastas professor:

„Tean, tean kõik!“

„Kui te kõik teate, siis peate ta päästma, sest mis võib tema parata. Blanche . . .!“

Blanche! Kuidas see nimi teda haavas! Ta lakkas tõrkumast.

„Noh, ma tahan katsuda. Aga katke Jumala eest haavatu nägu kinni, muidu operatsioon ei õnnestu!“

Ta pesi käed; Montbardi jaamaarst, kes appiruttava rongiga tuli, aitas teda. Õnnetu puhkas narkoosi all.

„Viige see mees välja!“

„Silmapilk, härra professor. Tulge, mister Flock, tulge!“

Flock! Seda nime ta tundis. Tundis nüüd ka ta sileda näo ära. Tuhandel plakatil vahetis see igal pool. Nii siis ühe artistiga, tsirkusetolaga . . .

Siis hirmsasti verdjooksev haav. Ja valge, lumivalge keha. Kuidas oli ta teda armastanud! Blanche! Kohe hakkab parandav nuga ta käes töötama.

„Tahan sinu päästa,“ ütles ta. „Tahan sinu päästa tsirkusetolale, kes väljas kui hull karjub ja nutab! Või peaks väike lõige su kõigest valudest vabastama?“

Kõigest, ka kindlast pettumusest! Tema õrn Blanche tsirkuseatmosfääris! Surm oleks vabastus, pääste!

„Härra professor, kõik on valmis!“

Assistendi hääl äratas ta kardetavast mõtiskelust. Nüüd oli ta jälle ainult arst, muud midagi. Nüüd pidi ta aitama.

Operatsioonõnnestus. Kuidas imestas noor arst kirurgi tugevaid närve ja kindlat kätt. Väljas kojast õnnetute valukisa, noore proua elu eest kartva mehe ahastus, ja siin töö-

tas professor, kõigest silmanähtavalt puutumatu ja nii kindlasti, nagu seisaks ta oma töölaua ees. Kõigest puutumatu — mis teadis noor arst sellest, mis ta süda ütles! Kui tiliti käsi tahtis värisema hakata ja silm ütles ütelda! Aga nüüd oli kõik õnnestunud.

„Kutsuge mees, naine on päästetud!“

Haige liigutas narkoosis. Rätik langes ta näolt. Professor nägi seda ja uskus und nägevat — ta nägi võõrast nägu. See oli küll Blanche näo sarnane, aga mitte Blanche.

Mr. Flock tormas sisse:

„Minu magus, väike Renée. Ma tänan teid väga, härra professor, või tohin ütelda: Francois?“

„Kes see naine on?“

„Renée, teie proua õde. Mina uskusin, et kõik teate?“

„Miks ei ütelnud Blanche mulle midagi?“

„Temal oli häbi, et ta õde abiellub suure kunstnikuga, sest et see suur kunstnik on ühtlasi ka maailma kuulsaim kloun!“

„Ja raha ning ehted — ma nägin ometi...“

„On meie raha, mis tema kätte hoiale andsime, sest tsirkuses pole kõik inimesed ausad. Ja siis läksime sellele ruttu järele, sest et meil rongile minekuks ainult õige vähe aega järele jäi.“

„Ja Blanche . . .?“

„Sõitis vaksalist sama taksiga kohe tagasi, sest et ta enne teie tulekut jälle tahtis kodus olla!“

„Blanche! Blanche!“

„Usun, härra kalimees, et teie olite pisut ülekohtune oma väikese hea Blanche vastu ja mõtlesite temast paha, väga paha! Sõitke ruttu tagasi ja tehke kõik jälle heaks! Nii siis palju tänu ja good bye!“

Renée viidi sanatooriumi ja Francois sõitis tagasi. Auto pidi andma, mis temas iial peitus, ja ometi sõitis ta professori arust veel liig pikkamisi, liig pikkamisi. Sest mootor tataratatas ja professoril oli ainult üks mõte: „Blanche juure, Blanche juure!“

Võõrsilkäik.

Jakob Litv.

*Mu elusügis oleks hallim
Ja hinge tühjus suurem veel,
Kui puuduksid sa, minu kallim,
Kes ühes käib mu kurval teel.*

*Ses teadmises ma rändan rahus,
Et juhtijaks on Sinu arm,
Kuigi vast igavesti lahus
Meid hoiaks saatus, vali, karm.*

*Kuid ta ei leia kütkeid, raudu,
Meid vangistada — mulle näib —
Sest igatsuste, mõtte kaudu,
Hing hinge juures võõrsil käib.*

Vari sügavikust.

Balti-Saksa kirjanik **Oleg Berting'i** romaan.

4

Ta võttis kübera ja mantli, avas värisevate kätega majaukse. Viskas selle enese järele kinni, et see paukudes lukku langes, tõttas eesajärgi värava juure, litsus lingi alla. Värv oli lahti, ta seisis tänaval.

Sügavalt hingas ta värsket hommikuõhku kopsudesse. Äkki tundis ta uimastust. Ta pidi toetuma aiävõrele. Nägi ebaselgelt autot. Ei teadnud, kas see seisis või sõitis. Kõik pöörles ta ümber. Ta tahtis viibata, kuid langes jõuetult maha. Ta ümbrus muutus pimedaks ja vaikseks . . .

6. Uued mõistatused.

Holger ärkas segase, valutava peaga ja tumeda halvatusundega liikmetes. Aeglaselt tulid mõtted ja mälestused kerkisid hirmutavalt. Viivitades, peaaegu kartlikult avas ta silmad ja vaatas enese ümber. Teda valdas teatav rahutunne: ta lammas omas toas poolenisti riidetatult diivanil, tekk enese peal. Osa ta riidest kuhjus lohakalt suures, vanaisalikus tugitoolis. Heleda riidega kaetud akende läbi tungisid suvisoojus ja suurlinna elu kohav kära.

Vaevaga katsus Holger öö sündmusi meele tuletada . . . Oli ta Taamarat näinud või mitte? . . . Mida tähendas ilmutus võõras korteris? . . . Kus oli ta üldse olnud? . . .

Ebaselgelt mäletas ta veel, et keegi, talle näis, et see oli ta kaaslane baarist, kusa-gil ta üle oli kummardunud ja talle midagi kibedat juua annud, mille peale ta kohe magama jäi.

Ehk oli ka see ainult unenägu olnud, Abdullah mürikidest tekitatud sügava, metsiku uima pettepilt . . . Ta ei jõudnud selgusele . . . Unenägu ja tõelikkus sulasid üheks . . .

Vaevaga tõusis ta, et leida taskukella. See käis veel ja näitas viis minutit enne keskpäeva. Kuna ta kella üles tõmbas, tuli talle meele, et ta ei olnud hoolinud ajast seitsaadik, kui astus hommikumajakesse tuppa.

Ta võttis riidest lahti, tõmbas pyjama selga, võttis vannitoas külma dushi ja jõudis veel õigel ajal lõunasöögile.

Ta katsus pika laua otsas istuvalt väärilt pansiooniemalt ettevaatlikult järele kuulata, kas see sel ööl ei olnud märganud midagi iseäralikku.

„Usun, et olin täna öösel kaunis purjus,“ ütles Holger. „Loodetavasti ei teinud ma koju tulles kära?“ Küsivalt vaatas ta pere-naiselt võõrastele.

„Ma ei kuulnud midagi,“ seletas väärikas daam. „Mina ka mitte,“ ja „mina ka mitte,“ tõendasid teised.

„Noh, see rõõmustab mind,“ vastas Holger, kes aga oma mõistatuse lahendusel kaugemale ei olnud jõudnud.

Ta tahtis jõuda kindlusele — iga hinna eest. See seisukord oli väljakannatamatu. Ta kartis päeval aknast vaadata, kartis tänavat . . . Igalpool luuras ju saladuslik tont — või Tamaara ise, kes teda õudset kollitas . . . Igalpool ootas teda see vari sügavikust, igalpool võis ta talle uuesti ilmuda.

Nüüd kahetses ta, et ei olnud vähemalt oma kaaslase nime järele pärinud. Heameelega oleks ta talle telefoneerinud või teda üles otsinud, et talt kuulda, millal ja kus nad eile õhtul lahku olid läinud ja kuidas öö üldse oli lõppenud. Ta lootis, et kohtab teda hilisemal, pealelõunasel tunnil Rumpelmayeri juures. Kuid sinna oli veel palju aega.

Äkki tuli talle mõte: — igaks juhuks oli parem pöörata salapolitseinikkude instituudi poole. Peale lõunasööki heitis ta end autosse ja asus teele. Ta haaras ölekõrre järele, kuid midagi pidi ta tegema, et mitte hulluks minna.

Vaevalt kahekümne minuti järele istus ta juba tuntuima Berliini detektiivinstituudi juhataja vastas. Holger kõneles talle üksikasjaliselt Tamaara hüppest merde, saladuslisest naisest autos, eelmise öö õudset juhtumusest, omast peaaegu veendumuseks muutunud lootusest, et Tamaara ometi veel elas.

Tähelepanelikult kuulas salapolitseinik Holgeri kaunis pikka juttu. Ainult aegajalt katkestas ta teda lühidate küsimustega ja tegi tihti märkmeid. Kui Holger oli lõpetanud, ütles ta: „Ma ei ole hingekarjane ega arst. Mu kutse nõuab, et ütlen tõtt, kuigi see ehk on valus. Sellepärast: — kirjeldatud asjaolude järele on täitsa võimatu, et daam veel elab. Ta on surnud ja selles ei ole kahtlust!“

Holgeri sisemuses purunes midagi valu-

Ooperilaulja **Aleksander Arder**,

mälestas 6. veebr. s. a. oma 10. aastast lavategevust, esinedes Mussorgski ooperis „Boris Godunov'is“ nimiosas. Selle aja jooksul on lugupeetud kunstnik meie teatripublikule palju naudingut pakunud oma jõulise ilusa häälega ja tundeküllase mänguga. Samuti on A. Arder oma kontsertidel esinemistega väga hinnatud ja armastatud.

salt. Siiski katsus ta meeleheitliselt oma lootusehullustust kaitsta.

„Ehk leidis teda paat laevahädalistega, mida meie tähele ei pannud ja päästis ta,“ ütles ta. „Ehk jälle salakaubitsejad, kes hoidusid meie teelt.“

Salapolitseinik vaatas talle uurivalt, veidi ehmunult, peaaegu mureliku ilmega näkku. Endamisi mõtles ta: Sel on tõepoolest krui lahti! — Mispärast ei kõnele ta mereröövlitest, kel oli kaasas kullakoorem? — Valjult ütles ta: „Vabandage, mu härra, see on fantaasia. Kõige kiirem mootorpaat oleks vajanud rohkem kui pool tundi, et jõuda kiirteheitja valguspiirkonnast, mis algul muidugi kogu ümbruskonna läbi otsis. Me peame oletama, et daam on surnud. Tulevik näitab, kas seda juhtumist selgitavad arstid või kriminalistid. Arvan, et need on hallutsinatsioonid või . . . midagi muud . . .“

„Mis siis, mis võib see olla?“

„Seda ma muidugi veel ei tea. Kui aga,

nagu ma ütlesin, nende mõistatusliste sündmuste taga on peidus midagi loomulikku, siis on meil siin tegemist raske looga, mille usaldan oma parema salapolitseiniku kätte. Ise olen praktilisest tegevusest tagasi tõmbunud, see tähendab tööst, mis on väljaspool mu bürood. Härra, keda ma nimetasin, tuleb aga alles homme tagasi. Palun teid homme uuesti tulla. Kella ühe- ja kaheteistkümneme vahel. Vahepeal mõtlen muidugi veel asja üle järele. Usun pealegi, et on asjatu arsti üles otsida, enne kui teie ei ole kõnelenud härraga — ta nimi on Dr. Hans Schrötter. — Nii siis homseni!“

Mahalöödult lahkus Holger. Detektiivikiindul seletus, et Tamaara on surnud, lämmatamas tas viimase kahtluse, mis võis saada kooskõlastatud ta mõistusega. Kuid sügavamas hingepõhjas uskus ta ikka veel imet, tundis ebakindlust ja oli rõhutud.

Ta otsustas esialgul jälle koju sõita. Teel ostis ta mõned ajalehed. Omas toas katsus ta neid lugeda ja nende mõtet mõista. Kuid ta ei valitsenud enam oma mõtteid. Ikka uuesti lendasid need ridadelt eemale, eemale peletatud piinavast rahutusest, mis teda täitis.

Äkki koputati ettevaatlikult uksele. Holger kohkus ja hüüdis: „Palun!“ — Uks avanen — ta kaaslane baarist seisis ta ees.

„Vabandage, härra Thorstens,“ ütles ta, „kuid pidasin tarvilikuks teie tervise järele pärima tulla.“

„Väga sõbralik. Võtke istet. Mispärast olete nii tähelepanelik? On teil erilisi põhjusi?“

„Noh — kuidas keegi võtab. Teie olite eile haiglane, kui meie lahkusime. See oli õigupoolest kergemeelne minust, et lasin teil üksi trepist üles minna.“

„Missugusest trepist?“ küsis Holger äkki väga tähelepanelikult ja ärevalt.

„Teie enese trepist,“ ütles ta külaline veidi imestanult.

„Jah . . . aga . . . kuidas teie seal juures olite?“

„Ma ei mõista teid täielikult. Saatsin teid oneti teie majaukseni.“

„Teie . . . mind . . . mu majaukseni? — teie?“

Teine naeratas. „Mõistan nüüd,“ ütles ta.

„Abdullah' segud on teie peale halvalt mõjunud. Teie ei mäleta enam sündmusi. Algul saatsime mõlemad Tamaara koju, siis saatsin ma teid. Kuid teie jäite autos magama ja teid oli väga raske äratada. Pidin teid tublisti raputama. Kuid oma majaukse avasite ise ja sulesite samuti ise. Ootasin, kuni olite majas, siis alles sõitsin edasi. Kas tuleb teile nüüd mälestus tagasi?“

„Ei, ütles Holger, „avameelselt öeldud, ma ei mäleta midagi sarnast. Mul olid hoopis teistsugused muljed.“

„Missugused siis?“

„Nagu oleksin teist vaksali ees lahkunud ja nagu oleksin preili Tamaara üksi koju viinud.“

„Võimatu! — Olen harjunud Abdullah' nõiajookidega ja mul oli väljas üsna selge pea. Kuid, kui teie mind ei usu, siis küsige ainult Tamaarat.“

„Kus võin ma Tamaarat näha? — Muidugi mitte sellepärast, et ma teid ei usalda, kuid . . . see naine on tõepoolest veetlev . . .“

Tamaara seesmised ja välimised väärtused ei olnud muidugi Holgeri soovi ainsaks põhjuseks teda jälle näha. Vaid ta õudse avantüüri järelmõjud sundisid teda tahtmatult naist otsima, kes selles oli etendanud nii suurt osa. Kuigi see oli ainult unenägu, aga see unenägu oli nii hirmutav, nii sügavalt erutav olnud omas õudses selguses, et ta sai tõeliseks sündmuseks.

„Seda ma arvan. Ütlesin seda teile kohe. Kui tahate Tamaarat näha, siis võin seda korraldada. Tean, kus võite temaga kokku saada.“

„Te peate ometi ta aadressi tundma.“

„Kahjuks mitte. Ta ei lasknud end täielikult koju sõita. Ma ei tahtnud salaja järele hiilida, pealegi magasite teie autos. Ta armastab end ümbritseda saladuslike looriga.“

„Teie samuti. Ma ei tea ikka veel teie nime.“

„Austatud härra Thorstens, te peate mind vabandama. Nagu öeldud, elan oma mõrvoja vanemate juures. Need on väga valjud ja mu mõrvoja on väga armukade. Tahan olla avalik — mul seisab palju kaalul; see abielu on mu viimane päästmine, olen kõrvuni võlgades. Mõtlematu sõna võib kõik luhta ajada. Ka Berliin on teatavates ringkondades väikelinn. Perekond, millega tahan sõlmida sugulussidemeid, on väga vanameelne. Ma ei taha teid haavata, kuid tõesti — ma ei julge seda!“

„Ja kui teid tabatakse?“

„See on peaaegu võimata. Need ringkonnad ei külasta samaseid „kahtlasi“ kohti.“

„Hüva — kuidas soovite. Igatahes palun teid mind varsti uuesti Tamaaraga ühendusse viia.“

„Suure rõõmuga. Millal võin telefoneerida?“

„Lõuna ajal olen ikka kodus.“

Johan Jans,

Maapanga Juhatusel liige, end. riigikoguliige, vanemaid ja tuntumaid sotsialiste, pühitses 8. veebr. s. a. oma 50. aastast sünnipäeva.

Noormees vestles veel mõned minutid ja läks siis.

Mõtlikult jäi Holger istuma. Osalt oli teda ta külalise kõne veidi rahustanud. Kui ta oli und näinud, siis leidis selle öö õudne mõistatus loomuliku seletuse. Kuid midagi ta sisemuses ei tahtnud siiski uskuda, et see oli ainult uni. Tas tärkas nagu kahtlus nooremehe vastu ja suure hädaohu ebamäärane aindus . . .

Järgmisel päeval, täpselt kell üksteistkümme, astus ta jälle politseialainstituuti. Juhataja saatis kohe Schrötteri järele. Tüse, tugev mees kolmekümne keskel astus tuppa. Ta lühikesed pruunid juuksed olid kõrgelt ja väga laialt otsaesiselt tagasi kammitud, üle kitsa, energilise suu tõusis kaunis suur, veidi kõver nina, silmad olid unise ilmega, kuid mõnikord sähvatas neis imeliselt nagu välg. Ta sarnanes mõnele Rooma keisrile, kuid Holger ei mäletanud kellele.

Schrötter oli juba ettevalmistatud. Lühikeste küsimustega päris ta üksikasju.

„Oli teil võistleja?“

„Jah. Algul ei teadnud ma seda. Kuid hiljem . . . pärast õnnetust . . . oli ta mu vastu vaenulik.“

„Kuidas on ta nimi, mis ta on ja kus ta on?“

„Ta nimi on Malcolm, Franck Malcolm, ta on shotlane, kutselt maalikunstnik. Kus ta on praegu, ma ei tea.“

„On ta jõukas?“

„Usun — jah.“

„Hea. On noormees, kes oma nime vahjab, vahepeal enesest teada annud?“

„Ta oli täna minu juures ja kirjeldas eilse öö sündmuse hoopis teistviisi kui mina enesele kujutlesin.“

„See huvitab mind. Palun jutustage üksikasjaliselt.“

Holger jutustas külaskäigust.

„Missuguse mulje avaldas mees teie peale?“

„Et on kergemeelne, valelik, kaunis südametunnistuseeta inimene.“

„Ja naine — ma arvan Tamaarat?“

„Ma ei tea tasta peaaegu midagi ja mis ma tean, see oli ainult uni.“

„Oletame, et teie und ei näinud.“

Holger jahnatas silmapilguks. Siis ütles ta: „Igatahes olin joovastatud ja iseäralises meelelolas. Vahetasin elava naise oma kõrval — surmaga. — Elavast ei tea ma midagi. Ja ei tea isegi, kas ma teda veel ära tunneksin.“

„Sellest on kahju. Järgmise kokkusaamise eel palun mulle õigel ajal teada anda.“

„Teen seda.“

„Veel midagi: — mispärast ei jutustanud teie mulle, et õnnetu kajuti uks lahti murti?“

Holger vaatas salapolitseinikule suures inestuses otsa.

See ütles vaevalt märgatava naeratusega: „Teie inestate? Pole põhjust. Ma ei ole selgeltnägija ja nõid. Kuid ma tulen Hamburgist. Mul oli seal küll muud toimetada, kuid mult paluti ka selles asjas nõu.“

„Arvasin . . . et sel asjal minu omaga midagi ühist ei ole.“

„Ma ei tõendagi, et tal on midagi ühist teie asjaga. Kuid sündmus, mis päevadeviisi peab reisijaid ärevuses, on nimetamise väärt. See on muu seas öeldud. Ärge unustage — telefoneerida, kui ilmub salapärane noormees! Ja kõige pealt — pidage suu. Teie ei öelnud ometi midagi omast külaskäigust meie juures?“

„Mitte sõnagi.“

„Hüva. Oleme esialgul valmis.“

7. Ilmutus Hilleri juures.

Rahutus ja kärsitus ei kadunud Holgerist. Ta tundis eunast väsinud ja haige ja teda kurnas seesmine palavik. Ta kartis, et Tamaara talle uuesti ilmub, ja igatses ühtlasi selle järele. Pealegi tundis ta hirmu mingisuguse ebamäärase miski eest, mille mõtet ja olemist ta ei aimanudki, kuid mis teda siiski varitses. Mõnikord mõtles ta enesetapmisele, nii väljakannatamatu näis talle elu. See oli nagu tige vaenlaue, kes iga silmapilk luurab halbade üllatustega.

Juba järgmisel päeval, umbes kell üks, telefoneeris talle võoras.

„Kui tahate,“ ütles ta, „kohtate Tamaarat täna kell kaheksa Hilleri juures. Olen temaga juba rääkinud.“

„See noormees on ju armastusväärsest vastutulelik, kui soovib omale head õhtusööki teenida,“ mõtles Holger. Siis vastas ta: „Tuhat tänu teie sõbraliku ja täpse vahetalituse eest. Loodan, et teete kaasa?“

„Oh, heameelega, tuhat tänu!“

„Me kohtame kell kaheksa Hilleri juures. Jumalaga.“

Ta tahtis täna teist viimast korda kaasa kutsuda. Ta kutsus teda selleks puhuks, kui Tamaara ei tule. Temata oleks tal olnud raske leida Tamaarat. Abdullah poole pöörata ta ei soovinud. Kuid täna tahtis ta ise Tamaaraga kokkusaamise määrata. noormehele mõni sada marka laenata ja talle märku anda, et võib tulevikus rohkem saada. Siis on ta temast lahti ja ühtlasi seisab ta ometi ta teenistuses. See olnes muidugi sellest, kas ta üldse tundis huvi edaspidise läbirääkimise vastu „vale“ Tamaaraga. Heameelega oleks ta saladuslisest noormehest kohe lahti soovinud saada.

Õhtul istus Holger oma „tuntud tundmatuga“ Hilleri juures. Noormees oli tellinud laua akna all. Mõned lauad eemal märkas Holger dr. Schrötteri. Mõlemad tegid nagu oleksid täielikult võõrad.

Holgeri kaaslane lükkas eesriide kõrvale, et vaatata Tamaara järele. Ka Holger vaatas välja.

Äkki tuksatas ta ja kahvatus: — akna ees nägi ta Tamaarat, oma Tamaarat. Hallis reisikostüümis, pikas looris, sama etteheitva pilguga silmis, mida ta oli näinud juba kaks korda — tookord autos ja tol hirmsal ööl . . . Tarretu, tontlikult kahvatu nägu lähenes aknaruudule, näis läbi klaasi hõljuvat . . . tema poole tulevat . . . Äkki kadus ta . . .

Holger kargas püsti ja tahtis välja joosta.

Teine haaras ta käerandme ja hoidis teda tagasi. Siis kummardus ta ettepoole, toetus käevartega lauale ja küsis hääletult, kõikuvalt: „Kas teie ei näinud väljas naist? — Tamaarat! Sur nud Tamaarat?!“

Ta kaaslane vaatas talle veidi hirmunult näkku. „Ma ei mõista, mida te arvate,“ ütles ta.

„Kas teie midagi ei näinud?!“

„Nägin palju inimesi. Ka naised muidugi. Kuid need olid muidugi kõik elusad. . . Ma ei tea tõesti mitte, mis teid nii segaseks tegi. Ehk avaldavad Abdullah mürgid veel mõju!“

„Võimalik,“ ütles Holger, „võimalik. . . loodetavasti! . . .“ ja hõõrus otsa. Vaikides toetas ta end tagasi. Ta silmis oli taga-aetud looma surmahirm. Tahtmatult otsisid nad Schrötterit. See istus veel ikka kohal nagu ei oleks midagi juhtunud ja luges kaasaõetud ajalehte. Kas ei olnud ta midagi näinud, midagi märganud? . . . Tema ka mitte?! . . .

„Jooge klaas veini. See mõjub hästi ja rahustab teid, andis Hoigeri kaaslane nõu.

Holger tühjendas oma ees seisva klaasi ühe söömuga ja siis veel teise. Vana, kuld-kollase tokaieri tuli elustas teda ja peletas eemale varjud, mis teda olid ümbritsenud.

Nõrga naeratusena ütles ta: „Kannatan viimasel ajal tõepoolest ettekujutuste all. Kuid küll see möödub. Töötasin enne Berliini tulekut palju ja elasin üle — mõnesuguseid raskusi.“ Ta võlgnes ju teisele mingisuguse seletuse.

„Kas olete juba arsti poole pööranud?“ küsis noormees.

„Seni mitte, kuid teen seda homme.“

„Võin teile soovitada dr. Schergerit. Ta on suurepäraue närviarst. Ei ela teist kaugel — Pandi tänaval.“

„Ilus. Täna. Lähen ta juure.“ Holger arvas, et see viiga ei teeks arstilt nõu pärida. Ta tundis end haiglasena ja närvilisena.

Tamaara ilmus lävel. Vaatas otsides ringi, nägi mõlemaid kavaleere, teretas veetleva naeratusena ja istus nende lauda. Ta oli täielikult vaba, täielikult daam ja puudutas öö sündmusi „Tuhat uimas“ ainult mööda minnes. Holger oli ikka veel kahvatu ja väsinud ja suutis vaevaga leida kergelt, seltskondlikku, kohale vastavat vestlustooni.

„Te näite olevat täna ajameelne?“ pööras Tamaara küsivalt ta poole.

„Mul on ikka hirmus peavalu „Tuhat uimast saadik,“ vastas ta katsega naljatada.

Paul Kern,

Budapesti kinnitusseltsi ametnik, kes on magamata juba 15. aastat. Ta on saanud maailma sõjas peast haavata, mille tagajärjel ta enam sugugi magada ei saa. Oma uneta ööd saadab ta mööda kohvikutes ja restoraaanides.

„Teie maitstesite neid „uimasid“ ka põhilikult,“ arvas Tamaara naeratades.

Holger nägi neis sõnades nooremehe jutustuse kaudset kinnitust. „Mul oli siis tõepoolest tubli kilk peas?“ küsis ta.

„Kilk ei ole õige sõna selleks. Te olite purjus. Täielikult. Kuid — lohutuge — mitte inetult purjus nagu alkoholist ainuüksi. Ei, üsna eriliselt. Tahaksin peaaegu, üelda — imekenasti. Nagu ainult Abdullah juures on võimalik. Kuid mõned ei kannata seda välja. Teie olete näide selleks.“

„See oli siis ainult unenägu,“ mõtles Holger. Kuid naine autos? . . . Ja nüüd . . . mis oli see nüüd olnud. Kümme minutit tagasi? . . . Pean minema arsti juure! See ei lähe ju Schrötterile midagi korda. Ta pilk lendas jälle Schrötteri poole. See istus ikka veel rahulikult, luges lehte ja ta ees seisis pudel veini laual.

Holger muutus aegamööda veidi lõbusamaks ja sõi isegi vähese isuga. Peale söömist otsustasid nad teha väikese autosõidu Berliini ünbruskonda.

Varsti viis neid eraviisil tellitud, ilus, lahtine sõiduk linna valguspiirkonnast kiirelt metsaöö tontlikku, hõbekuisesse varju.

8. Kaks autot öösel.

Dr. Schrötter oli märganud juhtumist akna all ja aimas, mis sündis, kuigi ei näinud

„tonti.“ Holgeri lauakaaslane oli eesriide ainult nii kaugelt ära tõmmanud, et ainult tema ja Holger võisid näha tänavale. Ka teised, sel ajal ainult vähesed külalised ei olnud näinud Holgerile nii õudset sündmust või ei olnud leidnud selles midagi iseäralist.

Ainult silmapilgu kahtles Schrötter, mis ta pidi tegema — kiirelt tänavale tõttama või jääma. Siis otsustas ta jääda. Lokaalist kiirelt lahkuda — oleks äratanud tähelepanu ja isik, keda ta arvas väljas olevat, oleks kergelt võinud peita end möödavoolavasse inimmurdu või mõnes naabrimajas kaduda. Kus ja mis suunas oleks ta teda otsima pidanud? . . .

Ta otsustas sellepärast oodata. Tal olid ju Holger ja saladuslik noormees, kes teda hakkas äärmiselt huvitama, silmade ees. Kui veel Tamaara nende juure ilmus, oli ta täitsa rahuldatus.

Lõpuks hüüdis Holger kelneri. Schrötter pani tähele, et Holger kõikide eest maksis. Kui nad lokaalist lahkusid, järgnes ta neile.

Nad astusid autosse. Schrötter sõitis teisele järele. Nad lähenesid linna servale. Schrötter mõtles teatava murega, et on raske maanteel harilikus taksiautos selle erasõidukiga sammu pidada, kui see hakkab kiirelt sõitma. Õnneks ei näinud neil olevat kiiret, vaid sõitsid hariliku kiirusega, 30—40 kilomeetrit tunnis. Schrötter andis autojuhile käsu autole suuremas kauguses järgneda.

Nii kestis see umbes kaks tundi ja nad möödusid Schlachtensee'st, Wannsee'st ja tulid jälle tagasi. Nad ei peatunud kusagil. Schrötterile oli see igav, üksluine sõit. Pealegi kartis ta, et teine auto võiks märkata katkestamatut, alalist tagaajamist. Pealegi istus noormees seljaga sõidusuunas ja nägi sellepärast kõike, mis ta taga stundis.

Äkki pikendas eelmine auto enne Wannsee jaama käiku ja pööras siis aeglaselt ringi. Schrötter pidi mööda sõitma. Ta nõjatus võimalikult kaugemale nurka, et mitte ära tuntud saada. Ta tasus jaama taga autojuhi ja hiilis siis ettevaatlikult Wannsee restoraani juure. Teiste sõidukite hulgas, mis seal peatasid, märkas ta ka Holgeri autot. Selles istus autojuht üksi ning piilus hoolsalt igalepoole. Schrötteril oli kindel tunne, et autojuhi hoolsusel on erilised põhjused.

Schrötter tõttas jaama tagasi, otsis inimtundliku pilguga autojuhi, kauples sellega mõned minutid ja sõitis siis Berliini tagasi.

Umbes kesk teeosa pööras auto kitsale, kõrvalisele metsateele, käänas ringi ja peatus puude varjus kustutatud tuledega, peaaegu nägematu metsa tumedal tagaseinal, mis tõusis ta taga.

Schrötter ootas kannatlikult . . . tunni, kaks . . . Ta kaotas peaaegu juba lootuse ja mõtles, et teda siiski on veetud ninapidi . . . Üks auto teise järele kihutas mööda, kuid õiget nende hulgas ei olnud.

Lõpuks silmas ta seda. See kihutas väiksemast autost mööda.

„Edasi! — Valgust!“ komandas Schrötter. Kiirelt ilmus auto metsast ja sõitis teisele järele, mis juba oli kadunud teekäänaku taha. Schrötteri auto jõudis talle ajajooksul järele ja oli Schönebergis juba ta lähedal. Viktoria-Luise platsi maa-aluse jaama juures peatus sõiduk. Schrötter lasi autojuhil teiselpool tänavat esimese maja ette sõita ja piilus teravalt läbi puistee puude. Naine astus välja ja kadus maa-aluse jaama värava taha. Kohe selle järele hakkas auto uuesti liikuma. Seekord läks sõit Joachimstali tänavale. Tänav oli kitsas ja tähelepanematu tagaajamine võimatu, kui teine midagi oli märganud. Ja sellest olenes ju kõik.

Schrötter astus välja, astus aeglaselt sammul Kurfürstendammi arvukatest lõbustuskohdadest voolavate inimmasside sekka ja vaatas tänavat mööda alla. Ta autojuht ootas tasa suriseva mootoriga.

Esimesest vankrist astus keegi välja. See pidi Holger olema, sest ta elas seal. Siis märkas Schrötter autojuhi manöövrist, et sõiduk tagasi pöörab. Ruttu istus ta oma autosse ja ootas. Teine võttis suuna Tauentzieni tänava poole. Kümne minuti järele oli sõit otsas. Schrötter sõisis tänavast mööda, kus peatas teine auto, astus nurga taga välja, käskis autojuhil oodata ja läks jalgsi tänavat mööda üles. Esimene auto hakkas parajasti liikuma. Peale juhi ei istunud seal enam keegi.

Schrötter möödus majast, mille ees ta oli peatunud, ja vaatas üles. Äkki ilmus rahulolev naeratus ta näole: — maja kolmandal korral sähvis äkki valgus — kolm akent said valgustatud.

(Järgneb.)

Shokoladi-
== kakao- ja kompvektivabrik ==

A. Brandmann

TALLINN,

V. Tartu mnt. 4/6.

Telefon 15-94.

„ROMAAN“

avaldab ka 1930. aastal rohkes valikus
ainult häid ja meeldivaid romaane, jutustusi, novelle, luulet ja ilusaid pilte.

Tellimishinnad:

1/1 aastas (24 nr. nr.)	Kr. 7.50
1/2 „ (12 nr. nr.)	„ 4.00
1/4 „ (6 nr. nr.)	„ 2.25
2 kuud (4 nr. nr.)	„ 1.60
1 kuu (2 nr. nr.)	„ —.80
Üksiknumber	„ —.40

„Romaani“ talitus

TALLINN, Müürivahe, 16

Tel. (2)12-53.

Täiendage oma raamatukogu
kõidetud „Romaani“ aastakäikudega:

Aastakäik 1922 ilu- ja poolnahkköites	7.—
„ 1923 „ „ „	9.—
„ 1924 „ „ „	9.50
„ 1925 „ „ „	9.50
„ 1926 1927 ja 1928 a. „	9.50

Kõitmata 2.—kr. odavam. Saada kõigist suu-
rematest rmtkpl. ja talitusest, **Müürivahe**
tän. 16, telefon (2)12-53.

Keemiatööstus

Ph. Vahtrik & Ing. Chem. J. Moses

Tallinn, Paldiski maantee 46.

Tel. (20)5-40.

Valmistab:

Kirjut seepi

Rohelist seepi

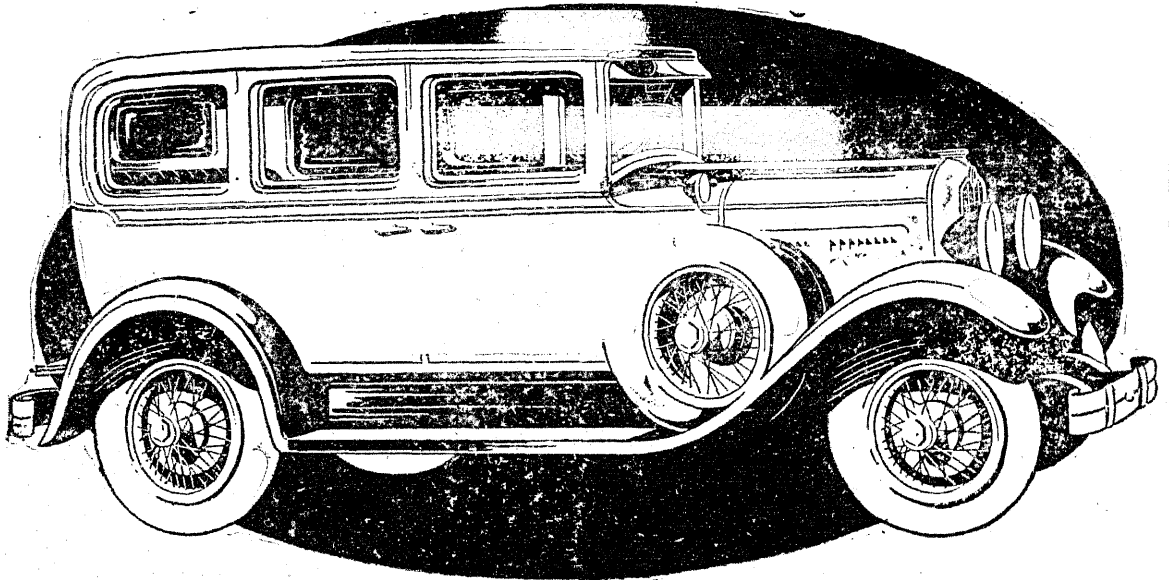
Tualett seepe

Glauberi soola

Pesusoodat jne.

DURANT

pakub rea häid vankreid madala hinnaga
4. edasikäigu kiirusega

DURANT'i eriliselt väljatöötatud ja esmaskordselt harilikuhinnalises vankreis kasutatud transmissioon annab vaikse kolmandama- ja kiirkäigu.

	4-40	6-60	6-63	6-66	6-70
SEDAN 4-uksega:	Kr. 4350.—	4700.—	5350.—	5750.—	7250.—
COUPE:	Kr. 4200.—	4400.—	5100.—	5500.—	6900.—
TOURING/PHAETON	Kr. 3550.—	3850.—	5100.—	5500.—	—

AINUESINDAJA:
EESTIS:

HEINR. LAGUS,

TALLINN, MÜÜRIVAHE, 16, LAENUPANGA MAJAS, UKS B. TELEFON 12-53.